

# Slovenski GLASNIK.

## Lepoznansko - podučén list.

**List 15. V Celovcu 1. avgusta 1867. Letnik X.**

### Sedmovrha smreka.

(Po narodnem sporočilu zložil Fr. Levec.)

**T**am kjer Sava, naša reka,  
Dre čez soriško poljé,  
Sedmovrha še semreka  
Zraste enkrat iz zemljé.

Strašno takrat se pomajal  
Krog vesoljnih bo svetov,  
Nam Slovanom takrat vzhajal  
Zlate dobe čas bo nov.

Sèm na polje privihralo,  
Sedem silnih bo vojská,  
Tu se bo razsojevalo,  
Kdo bo gospodar svetá.

Sedem kraljev pod smereko  
Podkrižalo bode mir,  
Ki bo vstavil krvi reko,  
Ki odpri bo sreče vir.

Zlata doba zasvetila  
Bode z jasnih se nebes,  
Z žarki divnimi oblila  
Svet pomirjen čez in čez.

Z narodom bo narod rajal,  
Ker bo vsak sam svoj gospod;  
Dan najlepši pak obhajal  
Bodeš ti, slovanski rod!

### Ubežnik.

(Domača povest; spisal Andrejčekov Jože.)

#### 3. V nedeljo popoldne.

Dolgo, dolgo je že počival neznani ptujec v črnem grobu med dvema hruškama pri hribovski koči. Visoka trava in zelen mah sta pokrila majhen kopec, pod katerim je spaval večno spanje nesrečni, od sveta zaničevani človek; a ljudje v bližnji vasi še vedeli nič niso, da

čarovnik v Prvinah več ne živi. Vedeli so, da ga ni več v koči; ali kam bi bil zginil, tega si nihče ni mogel prav misliti. Bili so veseli, da ga ni bilo več, ker bali so se ga zelo, kot hudobnega brezbožnega človeka.

Pa koča v Prvinah vendar ni ostala prazna; stanovala je v njej ptuja ženska z malo hčerko. Sosedje v vasi so vedeli, da se je polastila ptujka tega bivališča brez njihovega privoljenja; pa gonil je vendar nihče ni ven, čeravno so je nekoliko govorilo, da zna tudi ta ženska več, nego hruške peči. Ker pa vso zimo ni v vasi nobena krava zvrгла in tudi nobeno svine ni poginilo, mislili so si vaščanje: „Naj pa ostane ondi, saj drugi bi nihče ne hotel stanovati v tej bajti, že zavoljo prejšnega gostača ne, ki je bil v zvezi z hudičem. Tam bo strašilo sedaj, kot primojruha po dnevi in po noči“. Ptujka gostinja je tedaj ostala v koči, pečal pa se tudi nihče ni ž njo, kakor s prejšnim osebenikom ne, zato ker se je vsakdo ogibal samotne kočice in ne bi bil šel za ves voljni svet po noči tje. Ker niso vedeli gostinje pravega imena, rekli so jej sploh Prvinšica, zato ker je stanovala na Prvinah.

Konec vasi je stanovala še druga ženica v raztrganej bajti, pri kateri se je bilo že sleme popolnoma upognilo in streha zvežila: — bila je to Bobnetova Jera, dobro znana daleč okrog kot izvrstna klepetulja; posebno kedar je šlo za poštenje kacega dekleta, vedela je vse tako izvrstno in na tanko razložiti, da je moral vsakdo občudovati njeno bistroumnost ali prav za prav umetno spletene laži. Ne vém, kaj jej je bilo v glavo butilo, da si je nakopala reva že v poznih letih, ko je že zdavno potekla mladostna doba, materine skrbi na glavo in se obtežila z nadležno butaro — malim dečkom, kterega so krstili ravno veliko nedeljo zjutraj ter mu dali ime bližnjega patrona sv. Jurija. Kdo je bil pravi oče tega posiljenčka, tega ni vedel nihče drugi kot mati in pa gospod fajmošter. Ta pa so bili tudi toliko pošten mož, da niso hoteli nikomur razodeti Jerinih skrivnosti, ampak je obdržali za-se ter je nesli s seboj v sveto večnost.

Že prej niso sosedje nič kaj radi imeli jezičnega dekleta, sedaj pa, ko je izgubila deviški venec in zabredla v takove nadloge, hotel je ni nihče več v službo; kajti nobeden ni rad poslušal v svojej hiši otročjega veka in vpitja, posebno ptujega ne. Jeri ni kazalo družega, nego preseliti se v malo kočico, ktero so jej pripustili sosedje iz zgolj krščanskega usmiljenja, in tu je živela vsa potolažena s svojim sinkom Jurčkom, ki je rastel od dne do dne v starosti in ne tolikanj v modrosti, kot porednosti. Mati namreč, kterej ni bilo menda ravno kaj všeč, da se je rodilo to siromače po nepotrebnem, imela ga je zelo pri trdem; in kedar jo je kaj vježilo, spodila ga je od hiše, da ni smel po več dni domú; zatorej ni čuda, da si je fantek že v otročjih letih večkrat kaj pridobil po nepoštenih potih, kedar ga je trla lakota. Česar pa se človek navadi v mladosti, tega se tudi pozneje nerad iznebi; kajti navada je železna srajca.

Sosedje niso nič kaj radi videli, ako je zahajal Jerin Jurček med njihovo deco; ker ž njim se ni bilo dosti norčevati. Če mu ni bilo kaj po volji, naklestil je tega ali unega otroka prav do dobrega, da je gotovo čutil potem več dni njegove trde pesti. In če se je potem kdo pri materi pritožil, kako hudoben je njen sin, jela je grozno klepetati



ter ga zagovarjati: da je fant nedolžen, da ga le drugi otroci ne pusté pri miru, ki so še desetkrat poredniši, nego njen Jurček.

Jeri bi bili odslej res kmalo napočili pravi postni dnevi, da bi bila morala svoj jezik krotiti in več ne gobuzdati po svojej splošnej navadi, ker je niso hoteli niti sosedje, niti sosedinje več tako radi poslušati in njeno zgovornost občudovati, kar je Jeri, se vé da, grozno težko delo; pa sreča je vendar ni še popolnoma zanemarila, ampak jej preskrbela majhen prostorček, kjer je lahko svoje čenčanje iztresovala in si lajšala srcé.

Neko popoldne obesi na svoje suho hrbitišče raztrgan koš, čegar preramnice so bile sestavljene iz samih Jurčkovih platnenih hlačnih robov, vtakne va-nj majhino sekirico korošico, in vevši Jurčku naj gre ž njo, da gresta po drva, napoti se naravnost proti Prvinam.

Prvinšica je z začudenjem gledala, ko stopi vaščanka v sobo; kajti odkar je tu stanovala, ni bilo še žive duše k njej. Ko pa je Jera odprla svoja široka usta ter jela na dolgo in široko hvaliti gorko sobo in več drugih malenkosti in slednjič tudi malo hčerko, bila je zapuščena ženska popolnoma srečna, ker veselilo jo je, da je vendar še nekdo v okolici, ki se pečá ž njo.

„Lejte si no“, djala je in pomolila svoj urni jeziček izmed škrbastih zob, „tu imate pa še bolj prijetno, nego jaz gori v vasi; pa tako čedno imate vse, kakor pri kakej gospodi, o saj pravim no — prav, kakor nalašč je ta-le hišica za vas. — Pa kako zalega deklička imate! Kako pa jej je imé?“

„Lojzika je“, odgovori Prvinšica, „sedaj-le o kresu bo stara še-le sedem let, pa je že tako velika, — raste, kakor konoplja“.

„Je, jel da bi te končaj, je pa ravno toliko stara, kakor moj Jurček; ta je pa še vedno majhen frkolinček, ne vem, kako da nič ne raste“.

Dolgo dolgo je prorokovala Jera in tožila, kako hudobni so sosedje, kako se jej slaba godi, in videti, da je tudi Prvinšica zgovorna žena, pristavila je pred odhodom: I no, botrica, naj bo pa tako no: ker naju ves svet zaničuje, bove se pa midve včasih sešli, da se kaj pomenive. Človeku je dolgčas vedno doma čepeti, kakor v tičnici, posebno če ni kakega gotovega opravila. Sedaj bom pa gredóč nabrala nekoliko suhih okleškov v gozdu, imam košek pri sebi, potlej bom pa skuhala mlečno kašo, pa v oblicah krompir za večerjo. — Lehko noč!“ Pri teh besedah je pomežknila prijazno svojej novej prijateljici ter odšla s košem na rami s svojim Jurčkom proti gozdu.

Odslej je zahajala Jera dan za dnevom na Prvine, kjer se je pričelo njeno novo življenje. Vsak dan je vedela povedati kaj novega, kar se je zgodilo v vasi ali pa kje drugje, in če ni imela družega, obirala je vaščanke, pripovedovaje, kako so skope, da jej ne dadó jajec drugače nego pet za groš, da jim mora za vsak polič pšena dva dni proso pleti i. t. d. Jurček je bil v samotni koči kuhan in pečen: z malo Lojziko sta se igrala in skakala po trati in nič več se ni zmenil za vaše otroke.

Tako so potekla leta. Jurček je zrastel močen fant in Lojzika zalo deklé; in kar je bilo prej otročja prijaznost, prerodilo se je kmalo v nekako večo nagnjenost eden do družega; kajti Juri je hotel tudi

imeti svojo dečvo, kakor drugi fantje, pri kateri je lahko včasih posoval ter jo peljal ob nedeljah v krčmo. Ker pa ni imel kje denarja vzeti, delati se mu pa tudi ni poljubilo, poprijel se je, že v otročjih letih spačen mladeneč, nekega posla, ki ni bil ravno najboljši in poštenejši.

Bilo je v nedeljo popoldne. — Prvinšica je sedela s svojo hčerjo Lojziko pred hišo pod hruško in zrla v dolino na belo cesto, kjer so se počasi dalje pomikali težko obloženi vozovi, zraven katerih so pokali in kričali vozniki. — Solnce je počasi zlezlo za hribe in le zadnji njegovi žarki so obsevali še pomalu gorsko kočjo in krog stoječi gozd, ki se je bil ravno kar nekoliko ozelenil. Žena je globoko vzdihnila, ozrla se na majhen, s travo obrasli griček pred seboj med hrůškama, na katerem je rastel velik rožmarinov grm in nekoliko družih cvetlic, ki so ravno kar jele poganjati popke, in dve svetli solzici ste jej zaigrali v očeh. Vedela je, kdo leži v tem tihem grobu, dobro vedela, da počiva v njem njen nekdanji up, njena sreča — Ljudevit, katerega je tako presrečno ljubila, a hčerka še o tem ni vedela nič.

„Poglej, Lojzika!“ pravi mati obrnivši se proti goram, kjer je ravno zašlo solnce, „poglej, kako lepo zeleno je ono-le bukovje. Ah, jaz sem se vselej tako prisrečno veselila pomladi, ki nas tako živo spominja mladostne dobe, in še sedaj, kedar prične kukati kukavica v zelenem logu, zdi se mi, da sem zopet mlada — srečna deklica. Ali prišla bode jesen, perje se bo osulo in več ne bodo peli ptički po grmovji, in tako bode tudi zvenela — tvoja mamica, in čez leto osorej, ko bodeš zopet slišala kukavico, počivala bode že morda v hladnem grobu. — Poglej, roke so mi že čisto osušele, in ranjca moja mati so mi djali, kedar zmanjka mesá na rokah, pride kmalo bela smrt“. Sedaj je utihnila in mило se ozrla po hčerki.

„Mama!“ oglesi se dekle po dolgem molčanju, „ne vem, kaj da mi je danes tako nekako tesno pri srečju, kakor bi mi nekaj manjkalo, pa vendar ne vem kaj“.

„Človeku marsikdaj pride neka otožnost, da še sam ne vé zakaj“, odvrne mati; „včasih pa je tudi vzrok temu spomin na kako reč, ki mu je draga“. Pri teh besedah vpré svoje črne, še solzne oči v hčerko in videla je, kako je ta zarudela in obrnila se v stran. — „Kakor se mi zdi“, nadaljuje potem, „imaš ti pred menoj nekake skrivnosti, ki mi jih nočeš razodeti. Če se ne motim, sta si z Jerinim Jurijem bolj vdana, nego je navada med prijatelji. Varuj se, varuj, dekle! ti si še neskušena, mlada deklica, še ne veš, kako zapeljiv je svet. Glej, da ne zabredeš v tako nesrečo, kakor sem zabredla jaz. Sicer ti ne morem braniti ljubiti ga, ali svetujem ti, da si vedno previdna, da mu ne zaupaš preveč, ako se ti prilizuje. Kesala se bodeš pozneje, kakor sem se jaz kesala, ali prepozno bo. Povem ti tudi naravnost, da mi ni ta človek prav nič všeč, slišijo se čudne reči o njem, in če je vse res, kar govoré ljudje, bila bi ti ž njim za vselej izgubljena“.

„Jaz pa menim, da ni tako hudoben ne, kakor ga sodijo drugi“, reče dekle nekako boječe; „ljudje ga sovražijo, ker zahaja k nam in se noče pečati z drugimi vaškimi fantini“.

„Naj bo, kakor hoče, nekaj posebnega ima vendar ta Jurij v vsem svojem obnašanju, zatorej se ga ogiblji, kolikor je mogoče. Razun tega

pa ti moram povedati, da ž njim ne boš nikdar srečna, ako bi Jurij tudi resnično voljo imel vzeti te, — kar pa zelo dvomim, — ker bi se ta kri težko vjemala. Vedi, da si hči nepoštenega krivoverskega očeta, to vse pa bi se pri oklicovanji gotovo bolj na tanko zvedelo, in kaj bi potlej ljudje rekli. — Nisem ti še ničesar povedala o svojem življenji, ker se mi je vedno zdelo še prezgodaj, sedaj pa, ko si že dorastla in si prišla na razpotje življenja, razodeti ti hočem na kratko, da bodeš vedela, kako daleč lahko zabrede človek, ako ni previden“.

„Oče so mi zgodaj odmrli“, prične mati, „še poznala jih nisem, in z materjo sve stanovali sami v mestu M\* v majheni podstrešni sobi. Mati so bili pridna mojškra in jaz sem jim tudi pomagala po zmožnosti in tako sve si služili vsakdanji kruh. Najini sobici nasproti je stanoval pri starej ženici prav zal mladeneč, — ki je zahajal zapored k nama v vas, rekoč, da mu je doma dolg čas, ker njegova stara gospodinja neprenehoma godernja in vpije nad svojimi malimi paglavci, ki jih je imela v stanovanji. Mati so radi videli mladega prijatelja, ker je bil zelo prijazen in je vedel vedno dosti povedati, ali to se jim še senjalo ni, iz kacega namena zahaja k nam. Jaz sem dopolnila ravno sedemnajsto leto in svetá prav nič nisem poznala, kajti mati me niso pustili nikamor same, še celó v cerkev ne. Kmaló je jel mladi gospodič natihoma za menoj laziti in mi razodevati svojo ljubezen. Rotil se je, kako me ljubi, da ne bi mogel biti brez mene srečen, in res, mladeneč imel je blago srcé, ali osoda, ta nesrečna osoda, ta ga je pahnila v pogubo. Ne bom in nočem ti praviti, kako je iz obupnosti zagreznil v strašne zmote; le to ti povem, da je bil iz domače srenje izobčen. Starši so ga popolnoma zavrgli, prav nič niso hoteli slišati o njem.

Sedaj je bila dopolnjena njegova nesreča: vsakdo se ga je ogibal, nikjer ni mogel več dobiti kake službe, da bi se bil preživil; moral je zapustiti svoj rojstni kraj, moral zapustiti domovino. Takrat je prišel v mesto. Z mamo sve šle iz cerkve, ko nama pride naproti. Stisnil mi je roko in djal z nekakim obupnim smehom: „Lojza! moj namen je dopolnjen, sedaj pa ostani srečna za vselej, jaz sem izgubljen!“ S solznimi očmi me je zapustil ter šel daleč po svetu, a jaz nisem vedela kam.

Sedaj še-le je napočil za-me britki čas. Mati, moja edina tolažba, umrli so mi bolj zarad prevelike žalosti nad svojo hčerjo, nego zarad starosti; in kmalo potem se je pokazal tudi sad moje nesrečne ljubezni: — prišla si ti na svet. Takrat še-le sem zvedela, kaj je bogpomagaj. Premoženja nisem imela nič, gospodar pa je hotel imeti plačo za stanovanje, in ker nisem mogla koj plačati, spodil me je iz biše. Vzela sem tebe, komaj pet mesecev starega otroka, v naročje in šla sem po svetu sama prav ne vedé kam, — mislila sem, da najdem morda kje tvojega očeta. Zima je bila ostra in ti si prebledovala mraza v mojem naročji, pa ljudje naji niso hoteli nikjer imeti. Videti je bilo, da se je tudi nad mé razlilo prekletstvo, ki je zadelo tvojega očeta. — Slednjič pridem po naključbi k tej-le bajti že pozno po noči vsa prezebla in glej! — tukaj najdem tvojega očeta že — na smrtni postelji. Končal je svoje nesrečno življenje v mojih rokah. — Tukaj-le, poglej, pod tem zelenim kopcem trohné kosti tvojega nesrečnega očeta, kteremu je bil odrečen celó pokop v blagoslovljeni zemlji. —

To naj ti bo dosti. Skrbi torej in poslušaj svojo dobrotno mater, da ne zabredeš v takovo nesrečo, kakor je bila moja. Vidiš, ko bi se ti zaročila z Jurijem, in bi ljudje pozneje zvedeli, kakovega očeta hči si, gotovo te izženó od tod in zraven tudi tvojo mater; kaj bi potem počela na stare dni“?

Starka je omolknila in se globoko zamislila, hčerki pa ste pritekli po belo-rudečem licu dve svitli solzici, in sklenivši roki na prsih, gledala je molčé na zeleni grob svojega nepoznanega očeta.

Zvezde so se jele lesketati na nebu in mesec je priplaval iz-za oblakov ter obseval samotno kočó, po vasi pa so peli in žvižgali fantje gredé v vas. V dolini je zazvonilo k molitvi. „Pomolive angeljsko češčenje“, pravi mati, „potlej pa greve spat“. In ko ste odmolili zadnji očenaš za nesrečnega očeta, zginili ste v kočó. (Dalje prih.)

## Nevesta pogubljena, dete zveličano.

(Starodavna pesem; zapisal J. O. Lepstanski.)

Pobič je zjutraj zgodaj vstal  
In je ovčice na pašo gnal;  
K njemu je prišlo dete mladó,  
Dete mladó ter kar nagó.

Bog daj dobro jutro, ujček moj!  
Bog daj dobro jutro, ujček moj!  
Jaz pa že nisem ujček tvoj,  
Saj nimam več ko dvě sestrčice,  
Ena ravno zdaj jemlje možá,  
Druga je pa še premajhina.

Če ga jemlje naj ga jemlje,  
Saj je že imela sinke tri.  
Enga je bla vrgla v morje,  
Drugega je bla vrgla v koprivije —  
Mene je b'a vrgla v kladije. —

Če je pa to temu takó,  
Tak poženeva kmalo domú;  
Pobič je ovčice domu gnal,  
Dete je pa kar za njimi šlo,  
Dete mlado ter kar nagó;  
Šla sta zdaj v hišo ohcetno.

Tu ste zdaj obé sestre mojé,  
Ktera je tedaj mati tvoja?



Una je ta prava mati mojá,  
Ki za mizo v krancelnih sedí,  
Z rudečimi pankelci mrmoli.

Če je to res temu takó,  
Naj pride po-me hudobe  
Kolikor je na svetu listja, travó!  
Po njo je prišlo zdaj hudobe,  
Kolikor je na svetu listja, travó.

Starašina je vzel majolkico  
In jo natočil štrihano:  
Nu, pij zdaj dete mladó,  
Dete mlado ter kar nagó!

To je zdaj prvi trunček moj,  
Prvi ino tudi poslednji;  
O da bi prišlo po-me angelecev  
Kolikor je v majolki kapelj biló:  
Po-nj je zdaj prišlo angelecev,  
Kolikor je v majolki kapljic biló:  
Dete se v nebesih veselí,  
Mati pa na dno pekla gorí. —

## Jela, črnogorska nevesta.

(Povest, spisal Dall' Ongaro; poslovenil Rajm. Šimek.)

### I.

Leta 1840 sem se sešel v Trstu z imenitno osebo, vladiko črnogorskim, v katerem ste združeni posvetna in crkvena oblast; ker je bil pa tudi dober strelec in ker je vedno oborožen potoval, rečemo, da je združena v njem vrh omenjenih dveh lastnosti tudi vojaška oblast. Nikdar ni še svet videl takega samovlastea; lahko pa tudi trdimo, da ga je že narava kneza ustvarila. Za glavo je bil viši ko najlepši možjé njegovega rodú; in take knezu podeljene lastnosti ne smemo prezirati, saj nas tudi sveto pismo uči, da je izraelski narod Savla zbog visoke rasti oklical za izraelskega kralja. Savel je bil samo priprost pastir iz Goabe. Ko je božjemu ljudstvu na misel prišlo, glavarja si izbrati s kraljevo oblastjo, izvolilo je najvišega in najmočnejšega moža v deželi. Tako se je tudi v Črnogori zgodilo, le da je bil naš vladika Savel in Samuel ob enem svojemu ljudstvu. Vrh tega je družil s svojo lepoto in močjó tudi drugih lastnosti, kakoršnih ne nahajamo pri Savlu: bil je pesnik in dober govornik. Prav čisto je srbski govoril in tudi želel, da se narod črnogorski v šolah uči. Poskusil je to na različne načine.

Najpred je samovlastno in očaško oblast s tem obmejil in zmanjšal, da je vstanovil starešinstvo, ki šteje 8 do 10 mož, kateri so mu v vladarstvu pomočniki. Postavil je tiskarnico v svojem poslopji in sam je bil tudi vrednik in izdajatelj mesečnega časopisa, katerega namen je bil: med ljudstvom širiti blagodar evropske omike. Menim, da je bil ta časopis prva knjiga, ktera je bila v deželi tiskana. Kmalu je pa tudi vladika zapazil, da za tako ljudomilo delo izdavanje časnikov in tiskanje koledarjev še ne zadostuje! Bralcev mora tudi biti. Zató pa so bili naši Črnogorci premalo učeni. Česa je bilo tedaj treba? Treba je bilo učiteljev v Črnogoro poklicati! Težko pa se najdejo taki, ki bi se žrtvovali tako težavnemu poklicu. — Zató se je spremislil. Prosil je avstrijskega cesarja ter bavarskega in saskega kralja, naj bi vzeli Črnogorce v svoja učilišča. Menim, da se mu je tako početje res poneslo in da so prinesli ti novi domorodni misijonarji prvine literature in filosofije v Črnogoro. Žalibog! vladike ni več, ki bi tako dobro in koristno početje nadaljeval. S tem pa ni bil zadovoljen. Korist potovanja je spoznal, pa ker ni mogel poslati vsega svojega ljudstva na pot po svetu, bil je vesel, da je mogel koga drugega mesto ljudstva na pot pošiljati. On sam je za-se in za ljudstvo potoval. Vsako leto je šel v Trst, vsako drugo leto na Dunaj in vsako tretje leto v Petrograd. V eni osebi so zopet spoznali Primorci, turški in avstrijski graničarji knezovino, o kateri je svet že sodil, da je izginila izmed evropskih držav. Vsako leto se je bolj omikan in razsvetljen vračal v domovino. Jaz sem ga spoznal v gledišču; blagi knezo-škof je občudoval lični balet „Gisela“; on sam je gospodični Fitz-Jamesovi, prvi plesavki, sonet sestavil. Bili so prav lepi stih, jaz sem jih poitaljanil in v svojem časniku razglasil, kar mi je spoštovanje in prijateljstvo pesnikovo pridobilo. Nikdar ne pozabim njegove priljudnosti in živahnosti, njegovega ponosa brez napuha in veselja, s katerim je želel videti deželo omikano in izobraženo.

To je bila njegova najljubša misel, in resnično nič ni časti vrednišega. „Kako hočete pa početi, gospod knez?“ vprašal sem ga nekega dne. „Blag je vaš trud in blaga vaša misel, pa nimate pomočkov, kakoršnih imajo drugi vladarji evropski“. — „Zvršim svoj poklic, kolikor mi bo mogoče“, tako mi je odgovoril. „S svojim ljudstvom streljam v tarčo; z njim se enačim in tako sem mu lože gospod. Zdaj delam vse, kar mi podložniki delajo, da tako dalje pridem, in sicer tako daleč, da bodo jutri oni moje ukaze rade volje slušali. Zdaj se jaz njih željam udam, da bi tudi, kedar čas pride, oni mojo voljo spolnili. Ko namerim na zapreko, tedaj se oddaljim in ko se spet vrnem, najdem, da je vse prav dobro storjeno“.

Moji razgovori z vladiko so mi dali priložnost, spoznati njegov izvrni in junaški narod od različnih strani. Mi v Evropi smo tako utrujeni po sedanjih pripovedkah, da nas bodo gotovo zanimale te navade, ki so sirove, kakor je sirova dežela, v ktorej so doma, vsaj kakor vsaka navadna stvar. Mi smo kakor denar, ki je izgubil vtis vsled potovanja iz roke v roko, iz žepa v žep. Zató je nam dolg čas in smo tudi dolgočasni.

Nekega dne, ko sem tožil o tej nesreči in o enoličnosti našega omikanega življenja, ki bi človeka spravilo skor v brezup, obljubil je

blagi vladika in mi podál poskušnjo črnogorske poezije. In to je, ljubi bralec! začetek resnične in čisto črnogorske novele, katero podajam v sledečih vrsticah tvojemu omikanemu vzvišenemu okusu.

## II.

Vladika ni bil čist socijalist, pa bil je vendar rad v svoji deželi osebno pravo preklical, pravo krvavega maščevanja. Toda to moramo še razjasniti.

Nekterim slovanskim narodom biva maščevanje lastne krvi pravično in sveto. „Roka za roko, noga za nogo, glava za glava“, to je staro pravo hebrejekega ljudstva. Mojzes pa je to oblast prikratil posebno s tem, da je osnoval veči ali manjši zbor, kateri je sodil in obsodil.

Ako ti je kdo glavo odbil, tedaj je tvojega brata, sina ali sorodnika dolžnost se maščevati po navadi krvave osvete, po kateri sme pri prvi priložnosti morilec glavo odbiti. Takó si prihrani pravdne stroške in preživljava sodnikov. Se ve, da ni smel vladika, kateri je po omikani Evropi potoval, takih reči trpeti! Na vso moč si je prizadeval, tako pravo izkoreniniti in pravilno sodbo z redno upravo in obravnavo in z rednimi kaznimi osnovati. Pa to ni se mu vse poneslo; kajti stare predsodke in vraže je prav težko premoči in izkoreniti, ne samo v Črnigori, ampak tudi v prostranih in slavnih planinah. Mi omikani človečki ne vemo, kaj je krvava srajca, ktera visi kakor relikvija v naši izbi, v prijaznem koticu naše hiše. Ta srajca je oskrunjena s krvjó našega očeta, našega brata, našega otroka; ali ne razdraži to mirne in rahle duše? Ali ne zbudi to v srcu omikanem našega stoletja in naše izobražene dežele krvoločnosti? . . . . . Zatorej si je vladika prizadeval to znamenje odstraniti in si je izmislil tako imenovani autodafé, kar je bilo gotovo bolj krščansko, kakor omenjena navada; gotovo je knez samostalno ravnal, pa vendar moramo hvaliti tako ravnanje. Pa ne smeš misliti, da se v Črnigori vse gladko po vladikovi volji vrši. Vpili in vpirali so se, kakor je povsod navada pri takih novotah, da je to oskrunitev najsvetejših starih pravic in starih šeg.

Začetek je bil storjen in prazni veri je bil nevaren temelj odvzet. Čast in hvala knezu črnogorskemu!

V oddaljeni bajti blizo avstrijske meje so si neki dan izbrani vojaki prizadevali, da bi tako strašno cunjo dvema ženama izpulili, ki ste se pa vporno branili. Tako trdno ste jo držali, kakor najsvetejšo relikvijo kakor najdraži talizman.

„Mojega moža je!“ vpije starša.

„Srajca je mojega očeta“, plaka druga. „Unkraj meje so ga ubili“ ponavlja mati.

„Ta srajca je naša edina dedšina“, vpije zala deklina. „Nesreča zadene tistega, ki se je dotekne, predno bode maščevana.“

Bil je zelo žalosten prizor. Vojaki, ki so imeli po ukazu celo hišo preiskati in osvetno zastavo vničiti, ti so se pri pogledu nesrečnih

žen obotavljali, rekoč: „Saj ne morete moža in očeta osvetiti. Pripustite skrb sodništvu. Unkraj meje so sodniki in sodnije. Tam se pritožite in krivega hudodelca doleti zaslužen plačilo“.

„Ne na uni strani, ne unkraj meje, tam ne sme za smert mojega moža trpeti — tukaj naj trpi. Naša roka naj ga kaznuje! Naša roka“.

„Vaša roka! kje imate rodovincev. Ve ste slabi ženski!“

„Maščevalca vže dobomo“, odgovori neomajljiva starka. „Svojo Jelo le tistemu zaročim, ki mi prinese glavo Stenovićevo“.

„Nimam pristnega brata“, pristavi zala deklica; „pa pobratima, ki iz ljubezni do mene najino željo dopolni. On mi je prisegel in on tudi spolni prisego. Le vzemite srajco, oče ne ostane nam nemaščevan“.

Mati je spet skušala braniti dragi ostanek. Rotili ste te vojake kot kristjane in vojake ter ste djali: „Vi ste Črnogorci! vi veste, kaj je glava, katero je morivec po razbojniški odsekal in odsekano krokarjem vrgel, da se ž njo gosté!“

Na to niso mogli ubogi vojaki nič odgovoriti. Saj so bili tudi Črnogorci. Njih ukaz je bil prav določen in oster, in verno so ga dopolnili. Toda mlajši vojak pristopi tiho k deklini in jej reče: „Ako tvoj pobratim svoje dolžnosti pozabi, stopim jaz na njegovo mesto. Zvršiti hočem tvojo željo; jaz ti bom očeta maščeval; za zdaj le mirna bodi. Dopolniti moramo ukaz naših starašin. Daj mi srajco! mož beseda!“

### III.

Zabil sem ga vprašati, kdo da je bil nesrečni Črnogorec in zakaj so ga ubili. Jela pa, hči njegova, je bila lepa in močna deklina z lasmi črnimi ko saje in z velikimi črnimi očmi. V obličje njeno so bile vtisnjene moške raze. Ponosno je hodila z rudečo kapo na glavi, značajnim kinčem mladih odraslih deklet, znamenjem slovenske device, s kapo, katero ima po poroki sneti, do tega srečnega dne pa lepo nositi. Obleka Črnogorke je priprosta. Krilo je po vseh šivih in robih mozajično všivano; z lastno roko tkani krili ste oblečeni kakor crkvena oprava; nogovice so pisane, opanke spletene iz urbasovih jermenov, podobne našim starim sandalam. — Zavratnice, nizanice, pasi, različni lišpi iz srebra ali iz svinca, dragi zlati na rudečo kapico všiti — so ostala obleka. — Po tej šegi je vsa dota in vse bogastvo deklinino snubačem in drugim razpostavljeno na ogled. Jela je imela mnogo sprelepih nogovic in kril, ki je je sama izdelala. S cekini pa kapica ni bila prebogato okinčana; kajti njen oče jej ni utegnil zbog prerane smrti pripraviti vena; zato ni mogla tudi ženina dobiti. Pa imela je brata, to je pobratima. Nam omikanim evropskim ljudem je neznan pomen srbskih besed pobratim i posestrima. Prav lepa šega je pobratimstvo, katero bi jaz rad našel povsod razširjeno. Mladeneč, devica, posebno če bivata sama na svetu in če tudi nista brez varha, ta se pobratita in sicer v cerkvi po svečniku, ki moli o tej priliki nad njima nekoliko blagoslovov, vstanovljenih nalašč za taka pobratimstva v obredu vzhodne crkve, s čem si obadva



sprotno podporo celó do konca življenja, do smrti obljubita. Brat se z dušo in telesom sestri vda, kar zadene obrano sestrine časti in dobrega imena. On jej prinese, ako je treba, tistega glavo, ki se je drznil jo zaničevati in grditi in deli zadnji kos kruha ž njo. Sestra se odpové vsaki ženitvi in se vdá vsa svojemu pobratimu. V tej šegi nahajamo spomin poetične starodavnosti, o kateri bi sodili, da se je zgubila, ako ne bi jej našli nove prilike v Črni gori. Jela si je izvolila pobratima po očetovi smrti. Med mladenči iz okolice, ki so to čast želeli, bil jej je Vlado najbolj po všeči. Preubog in premlad je bil za ženitev, pa Jeli nekoliko v rodu, kar je bila v cerkvenih kanonih zakonska zapreka. Bila sta si zatorej le brat in sestra. Reva sirota je morala obrisati si solze in se postaviti nasproti nevarnostim, ki jej proté v njenem stanu. — Bila je mlada, lepa in prijazna. Med njima sklenjena prijateljska vez je dovoljevala, da sta se shajala in pogovarjala, v hiši in na polji, in kjer koli. Skratka: začela sta se ljubiti in se zaročita; mati je nerada pritrdila s pogojem, da mora Vlado pred ženitvijo očeta in moža maščevati.

## IV.

„Vsaka stopinja privede do konca“, nadaljuje Vladika. Tukaj je Turško, tam srbska Bosna, na drugi strani Avstrijsko. Popred je bil sv. Marka naš zavetnik. Dokler je bila beneška republika, živeli smo dolgo časa v slavi. Turk se ni predrznil nad nas. On je dobro vedel, da, če se Črnogorcev loti, vojsko tudi Benetkam napové. Dalmatinci so bili naši bratje, pa je šuntajo zoper nas in je omikujejo po svoje. Mi smo bratje, toda imamo granico, ktera nas tako loči, da smo zdaj drug drugemu tujci“.

Naj pomislijo častitljivi bralci, da to je naš blagi vladika pred 12 ali 13 let govoril; torej ne bi želel, da bi sodili dandanašnje razmere po moji povesti. Dalje opominjam, da jaz samo pripovedujem, kar sem slišal, pa da nisem jaz kriv, ako so se razmere predrugačile. Družina, od ktere je Jela imela zahtevati krvavo plačilo, ta je živela unkraj meje; pozabil sem že kraj, kje je stanovala omenjena družina na Avstrijskem. Bila je precej bogata in neštevilna družina. Oče je živel v miru, brez skrbi in se je smejal, ko so ž njim govorili o krvavi srajci, ktero so slekli njegovi žrtvi. On je bil v prijateljski zvezi z gosposko in z graničarji in si je mislil, da mora tisti sila predrzen biti, ki se ga bo upal v njegovi domovini lotiti; vrh tega ste mu bili nasprotnici samo ubogi ženski, ki niste imeli ne prijatelja, ne sorodnikov, ne koga drugega, po komur bi imel biti umor mašcevan . . . . vsaj ne, dokler ni še bila hči omožena . . . . Vlado zadnji čas celó nič ni dal slišati o sebi. Mati je zvedela, da se veliko unkraj meje klati; pa je slišala po nekem rojaku žalostno novico, da je šel čez mejo k tisti brezbožni družini, pa ne zató da bi zvršil, kar je bil sveto obljubil, ampak prosit kot bebež in nezvestnež gostoljubnosti, on, ki bi moral se prikazati kot neizprosljiv maščevalec. Bila je v tisti hiši deklica, krasna in prekanjena plavalaska, ki je umela Jelininega pobratima vjeti v svoje

mreže in se mu prilizniti. Marička ni ničesa vedela o zločinu očetovem in o tem, kar je namerjal Vlado. Hudodelcu pa se je to že dozdevalo in je bil pripravljen se v nevarnosti nasproti postaviti, ko je mladenčca prijazno sprejemal in ga za mizo posajal. To je bil najboljši pripomoček sovražnika potolažiti in razorožiti. Kajti — dostavil je vladika — kajti mi ga ne ubijemo, ki nas je s kruhom in s soljó počastil. Vlado je tem lože padel v past, ker ni ga veselil tak okruten čin, in ker se je rajši lepi hčerki prilizoval. To je bilo še lože, ker je bila deklica prav prijazno in gizdavo dekle, ki si je dalo kaj rado dvorišče pometati.

Nekega dne stopi po dolgem času zopet Vlado v hišo svoje neveste Jele. Jela je bila bolna v postelji. Mati ga sprejme, ko stopi čez prag s pogledom, ki mu je imel očitati in oponositi vso nezvestobo. Vprašanja materina, ktera mu ni vse povedala, kar je slišala, spravila so ga tako v zadrego, da je, ker ga je že pred zbujena vest pekla, z lažmi skušal se izmotati in opravičiti. „Bil sem daleč unkraj meje — veste — vedno iščem priložnosti, po kateri bi postal vreden vaše hčerke.“ — Srpo ga je stara gledala, da bi mu na licu brala, pri čem da je. „Ah dobro! Ali si prisego spolnil? Ali si zaslužil odpušcanje? Ali si se tako vrlo vedel v vsakem obziru, da sme biti Dragoničeva hči ponosna tvojega imena, ktero jej imaš dati?“ — „Še ne“, izjeclal je Vlado, „pa kmalo spolnim obljubo, pri moji duši da!“ — „Že večkrat si prisegel in še večkrat obljubil, da tvojim prisegam več ne verjamem. Ti izdajalec! moje upanje si v zlo obrnil in posestrico si izdal; v sramoto si jo pripravil, z brezupom jej napolnil žalostno srce. Ti je ne smeš več videti, dokler nisi smrti njenega očeta maščeval in tako njegove hčeri zaslužil.“ — Vlado je hotel pobegniti: pa kar stopi Jela, ki je v postelji pogovor poslušala, bleda in slaba v sobo, ter ubrani, na vrata se naslonivši, da Vlado ne more oditi! — „Mati!“ vpije s slabim glasom „vi hočete smrt vašega sovražnika, in ne veste, da sama umiram“.

Uboga deklica ni legala. Te besede izrekši, obšla jo je omedlevica, da je kot mrtva padla pred Vladom, ki se ni upal je v padcu prestreči.

„To si ti zakrivil“, vpije mati, „glej, kaj si posestrici storil. Usmerti jo saj, mevža, usmrti jo vsaj. Bolje je človeku, da ga handžar umori, kakor da mu vzeme življenje žalost in sramota. Morda boš vendar toliko srčen, da ubožici zadereš nož v nedolžne prsi, ker ti upada srce, da bi jo maščeval“.

Vlado, trepetaje po vseh udih, odgovori: „Vi me še ne poznate; pustite me, kmalo boste več o meni zvedeli!“ Pa odide, in še ne ozre se ne na hišo, ktero je za vselej zapustil. Jela je kot mrtva obležala in mati jo je morala v postelj nazaj nesti. Čedalje bolj temen postaja obraz stare Črnogorke, ko se vsede k hčerini postelji; tiho ste se pogledovali. Ni govoriti, ni jokati niste mogli. Britka žalost jima je polnila srce.

(Dalje in konec prih.)

## Popotovanje na goro Athos.

(Po češčini spisal J. P.)

Da bi goro Athos ali sv. Goro in njene monastire (samostane) ogledal, odrinil sem iz Aten na nekej grškej ladiji, in kmalu smo bili v solunskem zalivu. Peljali smo se mimo polotoka Kasandre in Logkosa, in ker je veter dobro pihal, bili smo že zjutraj pri Athoški gori, ob času, ko je solnce s prvimi svojimi žarki zlatilo velikanske skale te gore, — skale, na katerih morejo bivati le neustrašeni mnih brez bojazni.

Visoko strmo pogorje tretjega polotoka z Athoško goró se je razprostiralo pred nami v solnčnem lesku, dvigaje se v oblake. Bili smo še kakih dvajset morskih milj oddaljeni od brega in vendar se nam je zdelo, kakor bi se gore ravno pred nami vzdigovala. Gora Athos sama dviguje se 6400 črvljev nad morskim površjem.

Med tem je vihar potihnil in veter je bil tako slab, da smo se komaj tri do štiri milje približali v enej uri suhej zemlji. Ko je popolnoma nehal pihati, stopil sem sem z ladije v čoln in po več, nego dveurnem neprenehnem veslanji sem se približal samostanu Simopetri. Stoji na zapadni strani polotoka na visokih iz morja strmečih skalah.

Tako sem se tedaj čutil v sredi tega pozemskega raja, ki je bil že mnogo časa moja želja, in stal sem v onem, po prirodi samej odprtem svetišču vzhodne cerkve. Od brega pelje strma, pa precej umetno narejena cesta v samostan. Mogočna, čarokrasna in bogata priroda teh gorá krasi jo po vsej daljavi na obeh straneh z raznoterimi drevesi in grmovjem, prijetno dišečimi rastlinami in cveticami, ki napolnujejo zrak z ljubeznjivo vonjavo. Prav ima Niceforus Gregoras, Grk, v svojem popisu Athoške gore, ko pravi, da je v mnogem oziru vredna občudovanja. Zrak, ki jo obdaja, je prijeten, blaživen; zelenjava cvetlic in rastlin, ki jo krasijo, polna različnosti, ki razveseljuje in zanima duha. Kakor iz neusahljivih studencev, izvira tu ljubeznjiva, prijetna vonjava pisanih cvetlic, napolnjena s čistim zrakom ogrevajočega solnca, vse je polno zelenih dreves po velikanskih gajih in lesih ter bujnih travnikov; množica ptičkov razveseljuje uho s pesmicami, celi roji bučel letajo po cvetkah in napolnujejo zrak s prijetnim bučanjem. Vse se ponša z enako lepoto in prijetnostjo, ne le spomladanski čas, ampak celo leto, v radost in užitek ljudem. Zlasti pa, kedar se čuje sredi gozda z zelenega grmovja jutranje žvrgolenje slavčevó, tedaj navdá čudovito sočutje srce onega, ki stanuje samotni na tej gori; vse to pa je le v slavo Gospodu, s katero se druží tudi zbor bobnečih studencev in šumečih potokov, tako da je vsa gora podobna velikemu oltarju, s ktereга se neprenehoma k nebu vzdiga v mili in večni harmoniji hvala in molitev zemskih stvari. Res je združeno tu vse v mogočni in prekrasni prirodi sv. Gore, ki zraven melanholične resnobe oblažuje in povzdiguje mogočno v pri-

jetnem in čudapolnem soglasji: to ti je čutje, ktereга se nobeden občutljivi človek ne ubrani.

Bila je ura enajst, ko sem prišel v solnčni vročini k samostanu Simopetra. Predstojnik, ki me je videl že od daleč, pozdravil me je na pragu zelo vljudno. Po postavi sv. Bazilija, ki se sedaj brani v monastirih na sv. Gori, dolžen je vsaki prišlec, da opravi najprej v cerkvi svojo pobožnost, potem pa ga sprejmó v samostan, kjer je treba naznati imé, domovino, stan in vzrok popotovanja.

Ta monastir je bil vstanovljen po sv. Šimnu, ki je tukaj dolgo časa živel, ko puščavnik. Sedaj se vidi še samo soba, kjer je prebival. Povsod se nahaja snažnost, red in delavnost. Posebnega opomina vreden je dragoceni vodovod, ki oskrbuje samostan z vodo od nasprotnega hriba. Svetišče je, kakor vse cerkve na sv. Gori, krasno in dragoceno. Knjižnica samostanska ima sedaj samo tiskane spise, bogoslovске in liturgične; rokopisi so se v časa teku pozgubili.

Po prijaznosti dveh mnihov sem prišel v čarobno dolino, v samostan sv. Gregorija in Dioniza. Takovih samostanov, sezidanih na skalah, ob morji ali v gozdih, je vseh skupaj 21 in razun tega še tri sto puščav. Čarobna in čudovita naravina krasota je povsod enaka, notranja vredba puščav ni se spremenila v ničem ves čas svojega obstoja. Tukaj je, tako rekoč, od vsega sveta odločeno samostalno mniško kraljestvo, največa in najvažnejša duhovska republika.

V devetem stoletju so bili na Athoški gori samo puščavniki; še le v drugi polovici desetega stoletja bil je vstanovljen prvi samostan po sv. Athanaziju, ktereга je takrat zelo podpiral tedanji byzantinski cesar; pozneje pa so nastali še drugi samostani. 1082. leta bilo je določeno v zlatej buli, ki jo je izdal byzantiński cesar, da se mora imenovati gora Athos in ves polotok „sv. Gora“. Število samostanov se je množilo in njih premoženje raslo zlasti po darovih cesarjev in velikašev jugovzhodnih dežel. Za vladanja Frankov, Latincev in pozneje Turkov, odlikoval se je med vsemi stan jugoslovanskih vojvod po svoji blagosrčnosti.

Byzantinsko kraljestvo je onemoglo s časom po velikih nevihtah, maloktera pa je segla do sv. Gore. Tudi turški vladarji so jej prizanesli. Mnihi pa so imeli o tedajšnjih dobah tudi dokaj truda za svoje ohranjenje.

Znani so ti samostani po svojem književnem bogastvu, marsikteri evropejski zgodopisec je že popotoval tu sem. Iračnitni so posebno zaradi cerkvenega bogastva in jugoslovanske literature, kakor tudi zaradi zgodovinskih pripomočkov, obsegajočih vse jugovzhodne dežele evropske. Ko bi se cela zbirka tukaj hranjenih rokopisov in listin spravila na dan, nastala bi nova epoha na znanstvenem polju, zlasti Jugoslovanom.

Mniško življenje na sv. Gori deli se v tri razdelke samostanstva. K prvemu spadajo mnihi, k drugemu anahorétje in k tretjemu puščavniki; vsi pa živé za-se, kakor bi bilo nastalo kako sovraštvo med njimi.

Kdor sit svetá želi samote in se vendar noče popolnoma odpovedati človeški družbi, gré v samostan, kjer oddaljen od svetá živi v krogu enakomislečih tovaršev.

Kdor pa se je nad svetom tako razsrdil, da se tudi te družbe ogiblje, naseli se v samoti z dvema ali tremi, ki so njegovih misli. Tu biva, kakor najemnik samostanski; za gotovo letno plačo dobi vrt, vi-



nograd in vse drugo, kar potrebuje za svoj živež, vse, česar mu je treba pri raznih opravilih. Tak najemnik mora se ravnati po postavi samostanski, pod čigar oblastjo je.

K tretjemu redu slednjič štejejo se puščavniki. Puščavniki so v krasnih, romantičnih krajih. Tu ni k živežu niti polja, niti vinograda; vse kar potrebuje, mora si z lastnoročnim delom preskrbeti. Suhi kruh, voda in suho sadje so po zimi puščavnikova hrana; po letu pa imajo še kostanj, smokve, črešnje, sušnjavo (suho sadje) i. t. d. O prostih urah pečajo se ti ljudje s pletenjem vrvi in družih reči, izdelujejo iz lesa žlice, križce, molke, podobne i. t. d., kar pa zamenjavajo za obleko, živež in drugo. — To obiskovanje mi je nepozabljivo, in rad se zamislím v oni krasni, veličastni kraj, od koder so tako rekoč odpravljene vse človeške strasti, ki se ponaša z večnim mirom.

\* \* \*

Polotok, na katerem se vzdiguje Athoška gora, spada k Macedoniji. Obsega 12 milj daljave in 2—3 milje širjave do morja. Najviši vrh, pravi Athos, je 6400' visok. Iz Kijeva in od Volginih virov, od temnih Kolhiških gozdov, iz svobodne Helade, iz Balkanskih dolin, iz Ilirije in Černogore, — od vseh krajev obračajo se prebivalci s tugopolnimi očmi k temu velikanskemu ustavu vere in pokore po obredu byzantinskem.

Po popolnem razpadu obeh pravoslavni kraljestev: byzantinskega in trapezunskega, prevzeli so oskrbovanje sv. Gore slovanski duhovniki, in pa multano-valaški. Vse, kar ima sedaj sveto samostansko občinstvo, vse to se je pridobilo večidel po blagosrečnih darovih Slovanov.

Šteje se na polotoku 21 velikih opatij, izmed katerih jih je nastalo šest po vstanovah srbsko-bulgarskih: Chilantari, Zografu, Simopetra, Sv. Paul, Xenofu in Rusika. Tje potujejo pobožni romarji od vseh južnih slov. krajev, da bi tam opravili svojo pobožnost.

## O starej Akvileji.

(Spisal Davorin Trstenjak.)

Ob severnem boku adrijanskega morja so stanovala ljudstva različne narodnosti, in sicer: Venetje, po katerih je dobila ravnina na severnem boku adrijanskega morja ime Venetia. Stari pisatelji so prištevali Venete zdaj Illirom, zdaj so je spet od Illirov razločevali; navadno pa so je izpeljevali od Homerjevih Henetov v Paflagoniji, kateri so bili thraškega plemena lik drugim zapadnim maloazijskim rodovom. To izpeljavo potrjujejo tudi Venetom neposrednje sosednji rodiči isterski. Ister se je po thraški reklo: Dunaj, kar tudi Justin (in Trog. Pomp. lib. 32) trdi, ko piše: „Istrique ex voabulo amnis, quo a mari con-  
cesserant, appellati“.

Ker je is arjanskoevropska korenika, ktera pomenja gibanje (zató sansk. išu, strela, keltski: ise, voda, in ter pripona nominis agentis) vidimo, da so Istri bili arjanskoevropski rod, in sicer zendskega debla v rodu Medopersom. Isterske reke so se velele: Formio Quaetus, Ister; mesta: Faveria, Nesatium, Ningum, Parentium, Piquentum, Pola, Silunum, Tituli, Barbari, v katerih vidimo celó drug stroj, ko v imenih gor, rek in mest slovenskih Karnov n. pr.: Alsa, Korkoras (Kerka), lacus lugens, srbski lug, Schilfrohr, trstika, Turus Longanticum, Pucinum itd.

V Venetih je hotel naš slavni Šafařík in pred njim Nemeš Manert Slované najti, ali novejšje preiskave ne morajo podpirati njegove misli. Ako so bili Venetje Paflagonci in sorodniki Fryzom in Armencem (Herodot VII. 73), bili so betva maloazijskega thrásko-armenskega debla. Da niso bili Gali, to potrjuje Polybij, kateri óčitno reče, da so se Venetje od Gallov po jeziku razločevali.

Herodot, v starih zgodbah zeló dobro podučen zgodovinar, pravi, da stanujejo onkraj Istra (Dunaja) ljudstva, katerim je ime Sigynni, oblačilo da imajo mediško in kocaste konje, ki imajo po vsem životu po pet palcev dolgo dlako, in da so tako mali, da ne morejo nositi jahača, pa da so neskončno brzi pri vožnji, zató rabijo stanovalcem za priprego. Ta ploha konj se je še dandanašnji obdržala v granici horvaški.

„Blizo do mej Henetov segajo meje teh ljudi, in sami zagotavljajo, da so mediškega kolena. Pri Kyprih se veli sigynn kopje“. Tako Herodot (lib. V. 9.). Ker so Kypri po Jozefu Flaviju (Antiq. 1, 6, 1. conf. Epiph. adv. Haeres 1. 25. Hieronym. Quæst in Genes. 10, 4.) bili v rodu Makedoncem, in je po Suidasu (vox ζιβύνη) tudi pri Makedoncih beseda σιγύνη pomenjala kopje, in še sedaj pomenja pri današnjih Škipetarjih (Albanci) σιγῆτες, Wurfspiess (Hahn, Alban. Stud. I. 259. Lex.) in ime Škipetar, po tem učenem možu pomenja to, kar Sigynn, kopjenik, Lanzenwerfer: tako imamo prič dovolj, da so od Istra do adrijskega morja bila naseljena plemena iranskega (zendskega medopersijskega) debla.

Plinij (3, 18) deva mejo Istrom v iztoku reko Arsia, v severju planinska iga (Alpium juga), v zapadu reko Timavus, od Karnov jih je ločila reka Formio. Kraj Timava se je naselil še Aitolóčan Diomed, kteremu so Venetje božjo čast skazovali: „in ipso intimo sinus Adriatici Timavum est, Diomedis templum memorabile. Memoriae autem proditum est Diomedei apud Venetos esse aliquos honores decretos, nam et albus equus ei immolatur“ (Strabo V.) Že učeni Preller je rekel, da Diomedovi konji niso družega, kakor „Sinnbilder des Sturmes und der Wogen“ (Myth. 141). Meje Venetov so bile v iztoku adrijsansko morje in reka Tilaventus (Tagliamento), v severji ista reka, v zapadu reka Lipientia (Livenca).

Ob boku adrijsanskega morja pa so tudi stanovali Karni, katerih slovenščnost sem že dokazal v Novicah leta 1859 str. 149 et seqq.

Napotujem častitljive bralce na oni članek, v kterem sem izreke klasikov in pomisleke zgodovinopiscev razjasnil. Imena gor, rek in jezer mest in vesnic imajo slovenski stroj, kakor: Okra, Bergspitz, Cetius = cet, breg — primeri Cetinje, Cetin, Bergfestung; Tulum, rezijanski

tul, Bergnacken starosl. til, occiput, zato Tilavent (po obliki ko Kurent), amnis ex dorso montis fluens, der am Bergnacken entspringende, Natiso ime reke; tudi na Ruskem Natisa ime reke (Šafarik Abkunft der Slaven 170) Kolops — Kolpa tudi na Ruskem rečice: Kolpa, Kolpinka, Kolpinsko ozero.

Tukaj omenjam le še slovenskega imena reke: Timavus. O njegovem izviru piše prof. Rechberg (Mittheil. des hist. Vereins für Krain. 1846 str. 3): Gegen Norden erhebt sich ein kegelförmiger Berg von Kalkstein und ganz kahl, um den sich östlich der Sumpf verliert, auf demselben erblickt man die Ruine des alten Schlosses Monfalcone. Oestlich wird der Sumpf von einer bedeutenden, weit sich ausdehnenden Anhöhe begrenzt, aus dem Fusse dieser Anhöhe quillt der Timavus hervor. Dobro je znano, da je vse okrožje, skoz katero Timav teče mužnato, zato tudi njegovo ime Timav, staroslov. tima, lutum, ἰλὺς; timjenin, luteus.

Najimenitniši mesti v zemlji starih Karnov ste bili Tergeste in Akvileja.

Akvileja je iz Akvilegia po izpahnjem goltniku, kakor major iz magior, majestas iz magiestas (glej Benary Lautlehre 202), torej kraj, kjer se voda zbira, kar zopet topična lega potrjuje, ker je reka Natisa oplivala vso iztočno stran mesta, in je del svojih vod razlivala v kolobaru podoben rov (glej Amadée Thierry Atilla str. 159). Tamošnji morski pristav se je že za Rimljanov velel: Grado - grad.

Strabon (IV, 27) pripoveda, da so okoli Akvileje stanovale nekatere betve Noričanov in pa Karni. Tudi po Pliniju (3, 18) in Ptolomeju (III. 1.) je Akvileja stala: „in agro Carnorum“; edini Livij (XI. 34) piše „in agro Gallorum“; ali to nič ne odločuje za keltičnost Karnov, ker se je po istem Liviju 586. urbis conditæ, to je 186. pred Kristom, nekaj Gallov tam naselilo, po tej naselbini pa so Rimljani na druge več pripuščevali.

Po Liviju se je tudi dosti Gallov nazaj tje podalo, od koder so prišli. Galli so se tudi le v okolici akvilejski naselili, nikakor ne pa v mestu samem. Mesto je bila vlast prvotnih norensko - karnskih stanovnikov, po tem pa njihovih premagovalcev in vladarjev Rimljanov (glej Mommsen, Röm. Gesch. I. 486). Renner piše, ne vem po katerem viru, da se je Akvileja prvotno velela Velja. Akvileja bi bila torej prestava domačega slovensko - karnskega (methat. kranskega) imena Velja, ker, kar Aquileja, aquam legens urbs., pomenja, to tudi Velja: die umfluthete. Serbsčina je še ohranila besedo: Veljača, der Wassermont, zato serbska prislovica: kad Veljača ne deždi, Marač (Martius mensis) dobro ne misli (Vuk rječn. s. v.) Korenika je: val, fluctus. Torej je že pred Rimljani, kateri so si leta 177. pred Kristom to pokrajino osvojili, tukaj mesto stalo, katero se je za Rimljanov tako povzdignilo, da so je imenovali: Roma secunda. Akvileja je bila leta 451. po Krist. po Atili razdrta. Sredi zime zapusti Atila svoje prvotno mesto in poda se čez Emono, Nauport, Hruševico do reke: „fluvius frigidus“. To je spet prestava slovenskega imena: Ubel,

z aphareso Hubel, primeri serbsk. ubao, bunar, studenec, aqua frigida, Uba, reka v valjenski nahiji, Ubavac ime mrzlega vira med Remetom in Krušedolom, sansk. amba, voda. Sedem in petdeset let poprej je bil tukaj Theodozij potolčen. Thierry (Atila, deutsch von Burghardt str. 158) lepo opazuje:

„Hier war es, wo vor 57 Jahren von Eugenius und Arbogast gegen den aus dem Morgenland kommenden Theodosius die berühmte Schlacht geliefert wurde, welche den doppelten Triumph des Katholicismus und des zweiten slawischen Geschlechts im ganzen Reich entschied“. —

Dežela starih Karnov je tudi slovela zavolj imenitnega vina; najboljša se je pridelovalo v okolici mesta: Pucinum. Plinij sporočuje (Hist. nat.), da je Avgustova soproga Livija sama spoznala: „starost 86 let zahvaljujem vinu pucinjskemu“. Livija Augusta LXXXVI annos vitae Pucino vino retulit acceptos, non alio usa. Gignitur in sinu adriatici maris non procul a Timavo fonte, saxeo colle, maritimo afflatu paucas loquente amphoras“. Mesto samo je dobilo ime po pucetih.

V srbsčini pomenja: puce eine Weinbere, pucavac eine Art Weintraube, uvae genus; primeri ves: Puconjci v lutomerskih gorica. Puce, pucavec prvotno izrazuje pomen: Jungfrautraube, zato poznejše poznamovanje mesta Pucinum. Duin' potaljančeno iz Devin, deva = puca.

Mislim, da sem navedel tu nekaj važnih dokazov za slovenščinost nekdanjih Karnov, pradedov današnjih Kranov = Kranjcev in njihovih sorodnih bratov Norencev; prvi so bili prebivalci karnov — kranov, Bewohner felsigen Landes, drugi prebivavci nor, Bewohner der Thalschluchten — evo Gorence in Dolence.

Naj omenim še tukaj, da je imel cesar Neron konja, kteremu je bilo ime: Dravko in ga je dobil iz Norika, bodi si, da je kraj Drave zrastel, bodi si od besede: drav, črste, (glej codex ostrom. et assem. Marc. 16, 18. Lucas 15, 27.) Na latinsko: draucus, „der mit Männern Unzucht treibt“, se vendar ne more pri poznamovanju konja misliti. Tudi oblika: Dravko je čisto slovenska; primeri imena konj: macko, der katzengraue, sivko, črnko, žoltko, belko itd.

Prav si pel častivredni Vodnik:

Od nekdanj stanuje

Že tukaj moj rod,

Če vé, kdo za druj'ga,

Naj reče odkod. —



## Duševen, književen.

(Spisal Fr. Levstik.)

Grajaló se je užé, dá nepravilno pišemo: duševna omika, književni jezik od: duša, knjiga, namesti: dušna ali duhovna omika, knjižni jezik, rekoč, dá ženski pridevniki se ne narejajo z obrazilom: ov (ev), ampak z: en (en), na, no, razen drevesnih pridevnikov: lipovo, brézovo, vrbovo drevo: lipa, bréza, vrba. — Tej graji se je odgovorilo: Res je to! Stara slovenščina ima samo: knižnъ scripturae, libri; knižnikъ scriba; knižstvo scriptura; pa vendar je pomneti: a) kar knjiga prvotno pomenja; b) dá so užé nekđaj pisali: bukovski jezik; c) dá Čehom rabi knihovna bibliotheca; č) dá južni Slovani pišo oblike: književan, književnik, književnost, književstvo.“

Preiščimo to stvar! Dr. Miklošič v svojem deli: die bildung der nomina im altslovenischen na 48. i 49. strani piše: „nicht selten kann bei der bildung der adjectiva das auslautende *ъ* der substantiva in *v* und in *ov* übergehen; dasselbe gilt auch von *o* und tritt selbst bei *a* ein: listъ folii: listъ, glasovъ vocis: glasъ, gromovъ tonitrualis: gromъ (prim. srb. gromovnik Ilija), duhovъ (tudi nsl.) spiritualis: duhъ, dnevъ (tudi nsl.) diurnus: dнь, sadovъ plantae (nsl. sadovn-it kraj, obstreiche gegend, dolénjski): sadъ; — dalje: vъnovъ dotis: vъno, dъlovъ operis (nsl. délovn-ik werktag): dъlo; — naposled: vinovъ causalis: vina, duševъ animae: duša, parovъ vaporis: para, suševъ (tudi nsl. suševen, dol.) siccitatis: suša, strastovъ, passionis: strastъ“.

Niti nova slovenščina, kakor smo videli, pridevnikov z obrazilom: oven ne dela samo iz moških samostalnikov, nego tudi iz srednjih, kateri imajo končnico *o*: ogrsksl. telovno (telo leib) i duhovno zveličanje. Torkoš v predgovori h Kuzmiču (1771.) na 14. str.; Lipávci blagovn-ica prave edinej hčeri, ktera dobode po roditeljih vse blago; imenovali smo užé délovník: delo; v srbskem Vukovem slovarji, ki ima samo meju narodom i v narodnih pesmih navadne besede, beremo: vinovan weinreich: vino; — dalje iz ženskih s končnico *a*: nsl. suševen trocken: suša, skalóven (dol.) felsig: skala; gorovn-át (dol.) gebirgig: gora; mokóvn-ica mehlbaum: moka; srb. (v Vukovem slovarji): književan eruditus: knjiga, vilovan vilenhaft: vila; čšk. knihovni libri: kniha.

Nekaj razni od teh so pridevniki: strsl. bukovъ nsl. búkov fagi; nsl. búkovsk (jezik) lateinisch, vprav büchersprache, cerkóven kirchlich, ker so iz samostalnikov: bukev, buk-v-e, církev, strsl. bukъ, crъkъ, kar se opira na prvotno obliko: bukû, crъkû. Mikl. gram. III. §. 68. Končni *u* se je v pridevniki razvezal v: ov, prim. plov-e-m, slov-e-m iz: plu-ti, slu-ti, i dobil je v besedi: cerkóven potem še obrazilo en (en) strsl. ънъ, a v besedi: bukovsk obrazilo sk, strsl. ъскъ. Enako je postalo: sókrovca, Metelko 55. poleg: sokrvca

(Lašče) blutartige materie, iz nsl. kri, nam. крѣ, prvotno крѣ. Metelko sicer piše: sókrovъca, ali primeri srb. krvca blut. — Mimo gredé naj se opomni, da se je bukovsk jezik naredil po nemškem: buchisch: „die ungelerten liute, die sulen den glouben in tiutsche lernen, und die gelerten in buochischem“. Berhtolt iz Ratisbone, † 1272 l. pri Schmell. 1. 406. „Die sünde die in tiuschen heizent houbtätig (principalia) die heizent in buochescen mortalia“. altd. bl. 1, 364. v knjigi: mittelhochdeutsches wörterbuch von Wilhelm Müller u. Friedrich Zarneke. 1. 280.

Saj še iz pridevnikov se novi pridevniki delajo z obrazilom oven: mladoven iz mlad: mladovna krava, ktera nej dolgo kar se je obravila, da je torej še mladega mleka (Lašče); enako je iz nemške besede glih narejeno: glihóven gleichmässig.

Celó z obrazilom ov se pridevniki narejajo iz imen s končnico a i tudi iz srednjega spola samostalnikov: starisl. prǣdštečevъ prae-cursoris: prǣdšteča, a vendar nej zabiti, da je prǣdšteča moškega spolú; strsl. runovъ velleris: runo. — Enako je nsl. mokov-ec mehlbaum (Cigale): moka, lúknjev-ec, čmrl, ki ima gnjezdo v zemlji, v luknji, a máhov-ec, kateri je ima v máhi (Lašče), brambov-ec landwehrmann (Vodnik): bramba; srb. (v Vuk. sl.) vilov-it, vilovski vilenhaft: vila, čšk. knihovy librorum: kniha; — dalje nsl. korenijévo seme: korenije (gelbe rübe), zelenijév koš: zelenije, nsl. i hrv. telovo, tilovo frohnleichnamtsfest: telo, srb. (v Vuk. sl.): vino va loza weinrebe: vino, sunčeva sestra: sunce. — Tedaj pridevniki: črešnjev, smrékov, lipov itd. nejsó poseben izimek v jezici, temuč oblike, pri drevesnih imenih dosledneje vladajoče, nekđaj morda pridevnikom iz ženskih samostalnikov sploh mnogo obširneje navadne. — V novejši slovenščini se iz ženskih samostalnikov, kateri imajo končnico a, tudi zborna imena (collectiva) časi delajo tako, da se obrazilo ije (je) deva še le na obrazilo ov: skalovije saxa: skala, mušévije (gorénjski) muscae: muha, smrěčevije poleg smrěčije: smreka, lěščevije haselgebüsch: lěska, lěšča; poleg brézije tudi (Habdelič) brézovije betuletum.

Naposled je vprašanje: ali nej morda napak narejeno književen nam. knjigoven, kakor nam kažó češke oblike? — Brez dvojbe je oboje pravilno, kar priča srb. književan; kajti jezik baš v teh stvaréh kaže obilno svobodo. Znano je namreč, da iz: отъкъ, starъкъ dobivamo pridevnike: отъčevъ, starъčevъ, i dr. Miklošič pravi: „bei отъčevъ ist an отъкъ zuerst къ und dann an отъкъ noch въ gefügt worden“. Bildung der nomina im altslovenischen 73. Naj se niti ne zabi, da v starejši slovenščini beremo: kneževъ adj. i knežovъ adj. principis, a srbski da je knežev-ina fürstenthum, ter poleg knežev adj. vendar tudi knezovski adj. iz: knez, strsl. knězъ (knězъ); potem da je strsl. poleg: kladežъ adj. tudi kladežъ adj. putei: kladežъ; da nsl. pravimo: smrěčevije, mušévije, akopram govorimo: smrékov, ter bi gotovo govorili: muhov, muhoven, ko bi iz tega samostalnika imeli pridevnik s končnico ov ali oven, česar nas učí v Ljubljani navadna beseda: múhov-ček (ptič) fliegenfänger (muscipapa.) Vidimo naposled, da je strsl. voštanъ (nsl. voščen) cereus: voskъ, pъsъčanъ (nsl. peščen) arenosus: pъsъkъ, snъžanъ (nsl. snežen) niveus:

snagъ, — a potem strsl. kostъnъ (nsl. kostén i koščén) osseus: kostъ, prъstъnъ (nsl. tudi prstén) terreus: prъstъ.

Menda je brez drugih zgledov zadosti dokazano, da iz imen ženskega i srednjega spolú ne delamo napak pridevnikov z obrazilom: oven (even), ampak da je to po slovanskega jezika lastivosti, vredno obširnejše rabe, nego je bila dozdanja; tudi je dokazano, da iz imén srednjega spola naréjamo pridevnike celó z obrazilom ov (ev), a iz imén ženskega spola vsaj besede, ktere so iz tacihi pridevnikov dalje osnovane, pa tudi pridevnike z: ov (ev) iz ženskih drevesnih imen.

## Mravljinske vojske.

(Spisal Fr. Marn.)

Mravljinci stojé gledé na razumnost, ki se razodeva pri njih delovanji z združenimi močmi, med vsemi živalmi svoje vrste gotovo na prvem mestu. Od nekdaž že so obračali mravljinci s svojimi čudovitnimi zmožnostmi pozornost človeško na se. Sv. pismo je postavlja za zgled delavnosti in marljivosti; pisatelji vseh časov in narodov se ne morejo dosti načuditi prečudnim lastnostim teh na pogled tako drobnih živalic. Nekteri občudujejo njih primerno telesno sestavo in njihovo domače gospodarstvo; zopet drugi popisujejo navdušeni različne stavbe, dela, ob kratkem vsakoršno njih početje. — Preskočivši vse druge znamenitosti tega živalskega plemena, izbrali smo si danes za predmet samo opazovanje in preiskovanje o mravljinskih selitvah in njih bojih.

Ako je prebivališče mravljinsko preveč vlagotno, ako leži premalo na osolnèji, ako je mimoidoči dostikrat vznemirjajo in dražijo, ali pa je kje blizo sovražni roj drugih mravljincev, — naveličajo se mravljinci vseh teh težav in sklenejo si poiskati drugo primerneje in varneje stanovanje. Kdor želi videti z lastnimi očmi tako selitev, naj jim le nekolikrat zaporedoma mravljinske razkoplje. Iz prva je res, da z veliko potrpežljivostjo podrtijo spet popravijo ali pa tudi celo na novo sezidajo, ali konečno jih potrpežljivost opusti; sklenejo torej svoje dosedanje prebivališče zapustiti in poiskati si družega, kjer jim bode mogoče v miru in pokoji oskrbovati svoje gospodarstvo. Opazujmo njihovo početje. Ena delavka zleze iz mravljinskega; v čeljustih nese drugo svojo tovaršico. Nese jo dalje in dalje, dokler ne pride na mesto, ki je za novo prebivališče odločeno. Tu odloži v mali nižini svoje breme in vrne se nazaj po drugo delavko. V drugič že ne pride več sama, pridružilo se je že nekoliko tovaršic k začeti selitvi. Vsaka nese v čeljustih eno tovaršico. Ta četa čedalje bolj narašča, čedalje več delavek je na novem, pripravljenem mestu, preseljevanje je kmalo splošno.

Med tem delajo že z združenimi močmi na ustanovitvi novega pohišja, in ko so vse delavke pot do novega stanovanjskega seznaile, neha ta čudna vzajemna nošnja. Na novem mestu se kopljejo podzemeljske

stanice, hodbe se narejajo, izbe, kleti in majhene celice se vredujejo in vse se pripravlja za prihod domačih honoracij, samcev namreč in matic. S prenašanjem teh in jajčkov, ali bolje rečeno, bub mravljinjskih je preseljevanje končano in nova domačnost se začne razvijati, novo gospodarstvo razevetati.

Ta selitev je bila vsa redna in mirna, sprememba prebivališča jej je bil glavni vzrok. Mravljinci pa so tudi narod bojaželjen. Čem večja ljubezen združuje ude ene rodovine, tem večje sovraštvo je navdaja proti drugim mravljam. Za orožje rabijo zlasti silne čeljusti, želo in pa strupeno tekočino, s katero so prevideni. To poslednje orožje pa imajo samo matice in delavke. Nekatere vrste mravljincev tudi žela nimajo, zato pa delajo tem hujše s čeljustmi in prednost imajo zlasti v tem, da zamorejo v rane, ki je s čeljustmi naredé, spuščati strup, ki ga nosijo v svojem zadku. V tem trenutku ko s čeljustmi ranijo, upognejo zadek naprej in spusté v rano pekočo tekočino, ki manjše živali koj umori.

Če je sovražnik blizu, pa ga doseči vendar le ne morejo, postavi se vsak mravljiniec na zadnje noge in strelja strup svoj v znamenito daljavo. Če jih je več vkup k podobni kanonadi pripravljeno, pada na sovražnika od vseh strani strupen dež, od ktereга se tudi v okolici razširja žveplen smrad.

Glavni sovražniki so vselej drugi mravljinjski rodovi. Najmanjše mravlje niso najslabše, ker jih je po številu navadno vselej več; obesijo se na truplo in noge večim mravljincom in ni jim mogoče več uteči. Človeški razum mora res strmeti nad trdovratnostjo in strastjo, s katero se te živalce bojujejo. Rajši se da sleherni izmed teh malih junakov na drobne kose raztrgati, kakor pa da bi se še tako močnemu sovražniku na milost oddal.

Ako so mravlje neenake velikosti v boji, tedaj je taktika večih in močnejih lahka. Popadajo namreč slabše protivnike svoje s čeljustmi in pretrgajo jim telo na dve polovici. Ako pa so slabši bojevalci še ob pravem času bližnji napad čutili, sklicali so urno vse tovarše in veliko število vojakov je namestilo pomanjkanje telesne moči.

Taki boji se največkrat godé med mravljinci rudečimi. Brž ko se veliki mravljinci konjski prikažejo, vržejo se nad nje sprednje straže rudečih mravljincev z največim pogumom. Izprva se bijó le posamezni boji: ena rudeča mravlja bolj junaška ko druge spne se na hrbet velikanskemu sovražniku in vgrizne ga hudo v glavo. Sama bi se ve da mnogo ne opravila, ko bi jej ne prihitele druge tovaršice na pomoč. Te se obesijo na noge silnemu rivalu, med tem ko ga druge z želom pikajo v telo in v rane strup spuščajo. Vendar pa zmagajo navadno velikani in mravljinci rudeči so primorani prepustiti vitezom svoje prebivališče, sebi pa poiskati družega. En del delavek pa odnaša kakor hitro more, bube ali jajčka v varnost, ko že vidijo, da se bodo morale umakniti.

Ako hočemo biti priče pravilnega boja ali vojske popolnoma sistematične, pojdemo v gozd, kjer si je gozdni mravljiniec poslopje postavil. Tam najdemo močne občine, velika mesta, uglajene ceste, ki drzé od velikega mravljinjskega prebivališča na vse strani. To so bojišča, na katerih se zberó večkrat brezštevilne trume. Boji taki so samostojne brambe mravljinjske države, enkrat pridobljene, in imajo grozni namen, vse



mravljinca tujih občin v okolici se vtirajoče pokončati. Hočemo tu enega od onih bojev popisati, kakor nam ga verjetna priča podaja.

Mislimo si dve mravljišči, okoli 100 korakov drugo od drugega. Steza, okoli dva čevlja široka, pokrita je čez in čez z neštevilnimi trumami mravljinških bojevalcev. Skoraj na sredi ceste ste zadeli armade vkup. Na tisoče mravelj, obsedši vse višine in griče, bojujejo tu ena proti drugi, s čeljustmi se popadaje. Celi roji hrabrih junakov se že bojujejo in vendar se podé še od obeh strani trume večje in večje proti bojišču, da bi se vdeležile boja za življenje in smrt. Bojišče postaja čedalje večje; začelo se je grozno klanje. Nobene milosti — smrt ali pa zmaga. V divji zmešnjavi ni moč več razločiti bojev in početja posameznih. Neprijeten puh napolnuje zrak na vse strani.

Vjeti skušajo na vse mogoče strani osvoboditi se iz sovražnih čeljusti. Povsod smrt in moritev, povsod hrabrost, združena z neusmiljenjem. Na mnogih mestih so se naredili veliki klobčiči neustrašenih borilcev, tam se vlačijo sem ter tje dolge vrste z nogami in zobmi spetih bojevalcev; tu se zopet cela truma v prahu vali. Povsod so trupla naprej pripognjena ter spuščajo na sovražnika strupeni dež. Podoba bojišča se vedno spreminja; novi roji prihajajo, stari se razgubljajo. Izravnani udje, mrtva trupla s trupom polita pokrivajo bojišče, da je vse črno. Borilci so tako premešani, da ni več mogoče razločiti prijatelja od sovražnika.

Tu sta se dva bojnika, na pogled oba junaška, s čeljustmi popadla. Oba navdaja enaka strast, enaka maščevalnost. Oba sta v istem trenutku trupla nagnila proti drugemu, spuščaje strup na-nje. Koj na to sta se spoprijela in premetavata se po neravnih tleh. Zdaj ta, zdaj uni premaguje, njih trupli ste videti, kakor da ste zrasli v eno.

Zdaj odstopita oba, kakor na dano znamenje, od vzajemnega objetja, hipoma pa se z novo močjo spet spopadeta. Prikazen ta pa se naglo spremeni; enemu so prihiteli na pomoč, protivnik je zajet; predno pa so ga mogli odvreči, obdržal je tudi ta prijateljsko pomoč. Z nova se začne boj, na obeh straneh se množijo krviveljni borilci, bije se morilna bitva.

Do poznega večera so se borili junaki neutrudljivo, brez prenehljeja; nočna temota pa je je primorala stopiti v svoja stanovanja; toda prvi žar jutranjega solnca je je našel že spet pri krvavem delu. Kakor včeraj se tudi danes prelija kri brez usmiljenja, in kolikor je mogoče, junaštvo in ukrutnost je še večja. Bojišče se je razširilo na 6 čevljev dolgoti. Zmaga še zdaj ni odločena. O poldne že ena stran zelo premaguje, bojišče se je pomeknilo 10 čevljev naprej; videti je tudi, da je druga stran nekako zmešana; čez dve uri so se podali premagani popolnoma v beg. Tretjega dne zjutraj ni bilo o premaganih ne sledi več, premagovalci so moški korakali okoli.

V boji so mravlje strasti tako zaslepljene, da ničesar okoli sebe več ne vidijo, nič jih ne more od trdnega sklepa odvrniti. Lahko hodimo med njimi, nobenej ne pride na misel, da bi zlezla na našo nogo, vse navdušene so za boj in zmago.

Pri tem se nam vriva prašanje, kako neki borilci enega plemena, kakor v omenjenem boji, razločijo prijatelje od sovražnikov, da bi brat

proti bratu ne bojeval. Ne da se ta reč drugače pojasniti, kakor (da imajo med seboj nekako parolo, nekako geslo ali znamenje, po katerem se spoznavajo. Huber pravi, da členi ene mravljske rodbine oznanjajo svoje misli in sklepe s svojimi čutilnicami ali tipalniki, ki so čudovito gibljivi in občudljivi.

Videli smo boj, v katerem se brani zemlja domača. Taki boji niso ravno redki; končajo pa se koj, ko je ena stranka premagana. Naha-jamo pa tudi mravljinke, katerim je vojska tako rekoč vsakdanje opravilo postala in katerih domače gospodarstvo je osnovano na zatiranju slabelijh rodov in na sužnosti njihovih potomcev. Huber, neutrudljivi opazovalec vsacega početja mravljskega, našel je enkrat blizu Geneve cele procesije bledorudečih mravelj, ko so ravno čez cesto kar se je dalo hitro korakale. Vlak ta je bil okoli 4 palcev širok in čez 10 čevljev dolg. Huber, vedoželjen kaj to pomeni, šel je vedno za njimi. Na kraji gozda je bilo videti veliko mravljišče temnorujavih mravljincev, v eno mēr se je pomikala tudi truma bledorudečih. Sprevidel je koj, da boče to roparski napad. Nekoliko temnorujavih je bilo ravno zunaj na vrhu mravljišča, ko se je sovražna truma bližala; komaj pa so jih izpazili, skočili so koj brez vsega premisleka na bližajočega se sovražnika. Grozen hrup se je razširil, kakor bi trenil po vseh mravljskih poslopjih, in tropi prebivalcev so se gnetli iz vseh izhodov in poklin.

Rudeči, katerih glavni roj je bil že samo dva čevlja od mravljišča oddaljen, skušali so kar se je dalo hitro priti k mravljišču. Tu se je začela huda bitva; toda rujavi so bili kmalo premagani in morali so se pomekniti nazaj v mravljišče. Rudeči so obdali mravljišče od vseh strani in drli pri vseh vhodih v notranje poslopje; drugi pa so s čeljustmi jeli delati od strani nove vhode, in ko se jim je tudi to posrečilo, vdarili so tudi odtod na uboge prebivalce. Kaj se je notri godilo, to si je lahko misliti. Po treh minutah je priteklo mnogo bledorudečih pri različnih odprtinah iz mravljišča in sleherni od njih je nesel v čeljustih ugrabljeno larvo ali bubo. Nesli so svoj plen naravnost po isti cesti, po kateri so sem prišli, v svoje roparsko gnjezdo.

Huber je sledil zmagovalcem, z bogatim ropom obloženim, tudi nazaj do njihovega doma, ter ni se le malo začudil, ko je našel na mravljišču bledorudečih mravelj tudi rujave, ki so mirno sem ter tje hodile ali pa pridno delale. Prinesene larve so sprejele te koj z veliko skrbjō, gladeče je s svojimi tipalnicami in odnašaje je v notranja poslopja, brez dvombe že v ta namen pripravljena. Huber hotē spoznati pomer teh dveh različnih plamen, razkopal je mravljišče in našel notri oboje v vzajemni združitvi. Temnorujavi so jeli koj popravljati podrtine, rudeči pa so se meni nič, tebi nič mirno sem ter tje sprehajali, za popravo jim ni bilo kar nič mar. Kmalu je spoznal, da opravljajo tu rujavi vsa domača dela, kakor sužnji, oskrbujejo larve, pripravljajo živeža i. t. d., rudeči pa da le časi gredō na rop, za vse drugo da se ne brigajo. Premagani se podvržejo sili in opravljajo verno in zvesto vse službe in potrebe svojih vojskinih zapovednikov.

## Kozlovska sodba v Višnji gori.

(Lepa povest iz stare zgodovine; spisal J. Jurčič.)

Nekaj let je temu, kar sem — meni se zdi, da v Novicah — pravil o višenskem lovcu in njegovi osodi. In zameril sem se bil nekemu možu, da je še dan danes grozovito hud na-me, da-si tudi mi še na misel ni prišlo, da bi ga bil razžalil. Hvalil naj bi me možek hvalil, da njegovo rojstno mesto slavim. Pa saj vem, da pride še tisti dan, ko se mu bodo oči odprle, vzlasti potem ko bom še druge starine njegovega mesta svetu razkril, kar sem ravno zdaj namenjen. Veliko sicer vem o Višnji gori, vem na priliko, o necem slovečem polžu povedati in drugo, pa tega ne bom raznašal. Tudi o tisti glasoviti črešnji, ki boje v Višnji gori raste in rodi že dokaj let, pa ne vedó Višnjanje ali so črešnje črnice ali belice, ker jih otroci vselej zelene pojedó, — tudi o tej ne bom govoril, temuč za zdaj naj samo višnjansko sodnijsko bistroumnost pohvalim, naj namreč povem, kako je tekla v starem času sloveča pravda zastran Lukež Drnuljevega kozla in nepopasenega vrta Andraša Slamorezca.

Lukež Drnulja, višnjanski meščan, ni sicer svojega mleka pil — ker v tistem starodavnem času, ko je on živel, bilo je še menj kravjih repov v Višnji gori ko današnji dan; Lukež Drnulja ni za nemške kandidate glasoval, ker tačas ni bilo za nobenega treba, vendar je imel ta Lukež Drnulja svojo lastno hišo sredi mesta. Res ni bila velika, pa bila je gostoljubna, zakaj vežna vrata so noč in dan na stežaj odprta stala in če je kak pèsek mimo tekkel in mu je kaj na um prišlo, stopil je v to vežo, nogo zavzdignil in kaj popustil. Tudi ljudje so sosebno ob semánjih dnevih svoje počutke v Drnuljevo vežo hodili odpravljat. In naš Lukež, postaren, suh in kljukonos mož, ki je od pomnjenja že za ponočnega čuvaja služil, ni se kdo ve kaj in kako zmenil za te in take nemestne navade tujih psov in tujih največ kmečkih ljudi. Eni trdijo, da je bil tako bogaboječ in potrpljiv; drugi pa hočejo bolje vedeti in pravijo, da je imel čuvaj Drnulja nekaj tistega, boggavedi morda čisla vrednega ponosa na sebi, kateri se vsem višnjanskim meščanom boje od roda do roda deduje in zapušča, da se ne menijo veliko, kaj in kako delajo „kmečki cepci“ okrog njih.

Več kakor gospodar Drnulja je pa porajtal njegov kozel Lisec, ki je bil zarad pomanjkanja boljšega hleva v veži privezan, za te goste. Kedar koli se je kak pes oglasil v vežo, trgal je Lisec nemiljeno svojo motvoz, in roge nastavljal in pripravljaj se na trk. Iz tega je dostikrat prišlo, da se je več psov zbralo okrog njega in brez pretrganja lajalo, da so vsi višnjanski otroci vkup vreli in ubozega Lisca kamnjali in z blatom cokali za Bóga svetega.

Kdo pameten se bo torej čudil, če se je nesrečni kozel Lisec nekoga popoldne, ko je Drnulja ravno kradoma v hosti za-nj zelenje smukal, iztrgal in meketaje na ves dir po višnjanskem mestu bežal pred psovi in otroci.

Ko se stori hlad, naveličajo se Liščevi sovragi ubozega bradača drvajšati, in Lisec se oddahne ravno tam za kamenjem, kjer se je nek-daj tisti glasoviti polž rodil, kterega so Višnjanje, če se prav sliši in bere, po božje častili. Tam tedaj se kozel Lisec vsede, roge po koncu pomoli in z brado majaje prežveka poklajo in premišlja, kam bi šel. Pozabi vse reve in nadloge, in neka sladka čut prostosti ga obide, ko pod seboj zagleda zeleni vrt mestnega svetovalca Andraša Slamorezca.

Po neutrudnem preiskovanji se mi je dalo zvedeti, kdo in kakov je bil ta Andraš Slamorezec. Da je bil mestni svetovalec, to sem popred vedel. Stari, po meni iznajdeni akti pa še pristavljajo, da je bil človeče na kratkih nogah, premožen čez trebuh, da je rad špeh in čebulo jedel in — kar je morda še imenitniše — da je bil strupen sovražnik ponočnega čuvaja, Liščevega gospodarja Lukeža Drnulje. Da ga je pa tako na smrt sovražil, to se je neki tako godilo:

Andraš Slamorezec je imel, da-si že petdeset let star, najlepšo mlado ženo, kar se jih je pred in potem rodilo v višnjanskem mestu. Res je sicer da mlajši rod starodavnih Višnjancev slovi zarad npravnega in čednostnega življenja, ali izjemki se dobodo povsod. Kleopatra in Didona v Afriki, grška Helena in druge zgodovinske lepotice nam pričajo, kaj utegne lepa ženska kolobucije in nadloge napraviti sebi in drugim, da utegne še pobožnega moža prevariti itd. Tako so tudi v Višnji gori ob tistem času nekteri šemežni mladi babjaki škileli za Slamorzelo. Lukež Drnulja je bil tako nesrečen, da je nek-daj po noči, ko je deseto uro klical, naletel nekoga te vrste, kako se je ob Slamorzčevem zidu spenjal do okna. To je razsrdilo in razkačilo njegovo moralnost in pravil je o tej neslišani grdobiji drugo jutro po vsem mestu. Andraš Slamorezec ni veroval vsega tega in trdil je, da je Drnulja obiravec, širokoustnež, potepuh in slepar. Pri prvi seji mestnih očetov je nasvetoval, naj se mu vzeme ponočno stražarstvo. Ali tudi Drnulja je imel prijatelje in Slamorzčev nasvet je padel z vsemi zoper tri glaso-ve. Od tiste dobe je bil Drnulja Andrašu trn v peti in gledal in pazil je dan na dan, kako bi ga pogubil.

Pa vrnimo se h kozlu Liscu.

Ta je, kakor smo povedali, poželjivo s kamenja ogledoval zeleni vrt mestnegu svetovalca. Kaj ko bi kozel prišel do glavnatega zelja, vabljive solate, lepe detelje in druge zelenjave, mislil si je naš Lisec. In ni dolgo prevdarjal, temuč s kozjo brado svojo je pokimal, vzdignul se in šel proti vrtu Andraša Slamorezca.

Toda vrt je bil ograjen okrog in okrog z lesenim plotom pet pedi in tri palce visocim. Pomerjal je kozel Lisec na vse, kako bi noter prišel, ali ni se dalo.



Spne se s prednjimi nogami vrh plotu in gleda s pregrešnim veseljem in veliko poželjivostjo na vrt, ob enem premišljeva, kako bi se dal plot podreti, preskočiti ali kar si bodi.

Pa kaj se zgodi?

Ravno v tem stanu ga zagleda gospod Andraš Slamorezec. On je ravno nekaj kislega mleka posrebal za popoldno kosilo in je ravno premišljal — vedigabog kaj — ko Drnuljevega kozla ob plotu zapazi in njegovo hudobno namembo razvidi. Razkačen popade — ne vem če burklje ali štokljo in dirja na plano s trdnim namenom, da bi hudobnega Drnuljevega kozla do gotove smrti potolkel. Lisec, nedolžni kozel, nič hudega vaje od starejih ljudi, prijazno mekeče in meni: ta mi bo plot odprl in jaz idem na vrt. Slamorezec ko bliže dojde, zamahne in ob tisti uri bi bil ubozega Lisca potolkel na žive in na mrtve, da ni bil ob hipu sam sameat Lukež Drnulja, ki je Lisca s strahom in skrbjó iskal, priskočil, Slamorezca za roko zgrabil in tako govoril: „Stojte, nehajte, jenjajte, zlega ne delajte, o Slamorezec! Moj kozel nedolžni nič hudega ne misli, nikarte ga ne pobijajte“.

Pač bi bil očanec Slamorezec v tisti minuti Drnuljo potepel, da ni bil ta močnejši. Tako pak se mu je je britko zagrozil in djal: „Molči Drnulja, in tvoj kozel hudoben, jaz te bom tožil na veliko pravdo pri mestni sodnji“.

„Ni vam krivice, kar čete storite“ pravi Drnulja, prime kozla Lisca za brado in ga trikrat pripali z grjačo.

„Hudobna volja je v svetem pismu prepovedana kakor hudobno djanje, pomeni to ti in tvoj kozel“ pravi Slamorezec.

Tako se je reč iztekla. In čez šest dni in šest noči so sedeli mestni očetje, župan iz Višnje gore, svetovalci, vsi starešine in vsi veljaki. Imeli so sodbo pred seboj, veliko pravdo kozlovsko.

Tožnik je bil Andraš Slamorezec, toženec je bil pričujoč: prvič Lukežev kozel Lisec s svojo brado; drugič njegov gospodar in advokat, sam Lukež Drnulja. In mnogo premnogo množice Višnjjanov je bilo zbrane, modrih možakov in pametnih ženic, ki so poslušat prišli, kako bo tekla imenitna kozlovska pravda. (Konec prih.)

## Narodne priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

(Dalje.)

**IV. Zvezde.** 8. (Nebeska kola Dobroradova). Jeden Adamov mnok (= vnuk) bil je jako dober i pošten človek. On je vile poštuval i nje 'se poslušnal, kaj goder su mu rekle i baš je onak delal, kak su mu one povedale. Ona je hodil bog išče med ljudi na zemlju, nu on se nê pokazal da je bog, neg se je držal kak kakov stranski pak im je počel pripovedati, kak moraju živeti. Nu baš ov Adamov mnok imenom Dobrorad bil je mam pri njem, gda je samo čul, da je med ljudi došel ov stranski človek i dal mu je 'se prav, kaj god je ljudem govoril i sam ga je više put zapital, je li to dobro, kaj je on

počel delati; pak gda ga je pital ov stranski človek, da gdo mu je to povedal, da je on bog, onda je on rekel, da su mu vile povedle. I dok nê ov stranski odišel, nigdar nê od njega odišel i vuvek ga je prevadjal i ž njim se lepo spominal, a to se je baš jako lepo dopadalo bogu, kaj je baš tak mislil kak i govoril. Ov je vilam tak bil poslušen, da onda išče nisu imele na celem svetu bolšega človeka i gda je god vile bog k sebi pozval na račun, vuvek su falile njega, pak i onda su ga falile, gda je bog k njim na zemlju došel, i on im je bil veselje na ovom svetu. Jem put su odredile vile, da budu svoju skupščinu držale, da kak bi ljudem bole mogle pomagati dobrem i kak bi zločeste mogle poplašiti i kak bi im naj prvo bilo moguće se na dober put napelati. To je ov Dobrorad zeznal, povedla mu je bila jena vila, i on je znal gde imaju skupščinu. Bil je onda baš na paši i mam je nabral lepoga cvetja pa je donesol tam i sakoj je splel jeden lepi venec pak je 'se tam del prvo neg su one došle. Gda su tam došle, vidle su, da je samo jeden cvet 'se i da 'saka ima jeden venec tako lepi. Začudile su se i obraduvale, da imaju ipak takvoga človeka, koj je poboženi njim poslušen i pitale su se med sobom jedna drugu, da gdo bi to mogel biti tak pobožen i pošten človek. Nu dok su se tak spitavale na jem put im je rekla živa vila: am znate, gdo nam je to tak pošteno napravil? to nam je napravil Dobrorad, koj mirom nam je 'se delal, kaj god nam je potrebno, pak vište, da nas poštuje, pak mu bumo morale za to dobro nekaj napraviti i njemu to naplatiti. I dogovorile su se, da ga budu tak naplatile, da se budu ž njega vuvek ljudi spominali. Mam su mu poslale, da mu zafaluju za njegov dar, pak samo naj bo pošten človek kak je bil i prvo i za plaču pokazale su mu, kak se kola delajo. Živa mu je sama napravila jarem ham i celu prateš i pokazala mu je, kak se mora orati i marha goniti. — Nu na skorem su se bili ljudi posvadili dobri z zločestemi tak jako, da su se jeden cel den tukli. Dobre vile pomagale su dobrem, ali je 'i' (= jih) bilo ipak puno potučeno i dobri i zločesti. Nu zločesti nisu šтели svoje mrtvece zakapati pak su rekli da ne smeju niti dobri svoje zakapati. Mam su se skupile vile pak su išle med ljudi i rekle su im, da si moraju svojo braču pokapati i da ju ne smeju pustiti tak vani se razpuzavati kakti nemo živinče. Ov dobri človek mam je rekel: ja idem mam jam kopat i bumo našu braču pokopali. Mam je išel dimov pak je konje napregel pod kola pak je došel tam i vozil mrtvece vu grob i tak 'se z dalekoga i z bliza je dopelal k grobu i gda je bil gotov, prosil je vile, da je li bi mu dopustile i neprijatele pokopati. Na to su mu vile odgovorile: mi smo se vre same spominale, da bi vas prosile, kaj bi i neprijatele pokopali. Ali su oni drugi rekli, kaj su pomagali tam jame kopati: kaj bumo nje pokapali, a 'morili so mi brata i sina? naj se tu raspuzneju kak nema zver, su mi sina 'morili. Nu vile su im počele pripovedati, da su ipak i oni ljudi na božji kip stvorjeni pak da im moramo oprostiti. Dobrorad mam je išel kopat na drugu stran pak je nagovarjal i one, koji su mu prvo pomagali i tak su se naj poklem i ovi dali nagovoriti, da su i oni kopali jame za svoje neprijatele. Gda su bili gotovi s kopanjem, onda su rekli ovi drugi: nu gdo bo nosil vezda v jamu tuliko ljudi, pak ako išče nas bo gdo videl, budu nas nazad šтели biti. Ali Dobrorad im je rekel: samo čkomete, am nas ne bo nigdo videl, ja bom i nje vozil sim.

I mam je išel svojemi koli tam po mrtvece i vozil je tak dugo, dok je 'se do jednoga zvozil i tak se je siromak jako zmučil. Gđa su bili gotovi s pokapanjem, onda su im vile lepo zafalile i rekle su, da se ne budu zabile za njih, gđa dojde bog na zemlju. Tak su se razišli. Nu i poklem je ov Adamov mnok vuvek pomagat 'sem na zemlji, koji su ga kaj god prosili, i sakoga siromaka je dopelal dimov, ako ga je gđe našel. Za jeden mesec došel je riftek sam gospodin bog 'sevideči 'semo- guči i 'sevišnji na zemlju. On je bil povedal vilam, da bo došel ov i ov den, ali da bo samo malo zlamenje dal, da se budu znale ravnati, ali ljudem naj ne povedaju. I gđa je došel na svet, on se ne ljudem pokazal kakti bog, nego kakti kakov človek stranski i gđa je došel blizu sela, gđe je bil ov Dobrorad, sel si je bil pod jednu lipu lepu. Na skorem je baš mimo išel ov Dobrorad pak je spazil toga stranskoga človeka. Mam je išel k njemu pak ga je pital, od kud je i kam bi rad išel. Ov stranski mu se je počel tužiti, da je betežen, šepav, pak da ne more iti, a bi moral iti tam na ovu goru, gđe imaju vile svoju skupščinu, da su ga pozvale k sebi, a ne more iti k njim, ar je šepav jako, a da pri njem drugač dobro je. Na to mu reče Dobrorad, da naj ga malo počaka, da on taki tam dojde. Odišel je dimov, mam je napregel svoju jednu kobilu žrebetom pod kola i mam je išel k tomu bogeu. Gđa je tam došel, mam je stal pak je rekel: hote na kola, ja vas odpelam tam. I pomogel ga je na kola i 'se njegove stvari del je gori pak ga je odpelal k vilam. Kak ga je dopelal, mam su vile znale, gdo je, pak su se počele klanjati i dičiti ga. Onda se je pokazal da je bog i vile su mam počele pripovedati, kaj je Dobrorad 'se dobra načinil i kak je pokapal one mrtvece. Nu bog im je rekel: am ja znam 'se to i videl sem i vidim, da je poslušen i vreden človek, i se je k njemu obrnāl pak mu je počel govoriti: ja sem to videl, kaj si dobra napravil na ovem svetu i meni vezda, zato te pošilam vu nebo, i ti s tvojemi koli boš vuvek za navek na nebu, dok bude sveta i veka. Vezda idi v nebo i s koli i ze 'sem iz ovoga sveta. Pak je došel svetli oblak i mam ga je odnesel vu nebo a na nebu postalo je tuliko zvezd, kuliko je bilo njih, kola i kobila žrebetom i vidi se dandenešnji na nebu i zovu se kola nebeska Dobroradova. A to su morale vile povedati 'sem ljudem, a takaj bilo je puno ljudi i naj više pastirov, koji su 'se to vidli pak su povedli doma i riftek su vidli mam on večer na nebu kola i rudo, kobilu žrebetom, i tak se je razglasilo po svetu od jedni' do drugi'. Zamladinec.

## Vganjka skakalnice v zadnjem listu.

Ponosna da si, mila domovina!  
Visoko naj se vije ti zastava!  
Že vzeta vragu vsaka je veljava,  
Ki stiskala ti vernega je sina; —  
Tedaj radosti polno je srcé,  
Ki za te, domovina, bije le,

M. Turk.

## Obzor.

**Družba sv. Mohora.** S preteklim mesecem je dovršila družba sv. Mohora svojo delavnost za tekoče leto 1867. Razpošiljava družbinih bukev se je pred desetimi dnevi pričela in se v kratkem dovrši. S ponosom se more z odborom vred vsak Slovenec ozreti na prekrasni vspeh družbinih prizadev za omiko slovenskega ljudstva. Število letašnjih udov 7086 dosti jasno govori za hasnovitost tega domačega zavoda. Med tem številom jih je letnih družnikov 6843, dosmrtnih še živih pa 243. Po posameznih škofijah se ločijo tako-le: goriška jih šteje 985, krška 953, lavantinska 2395, ljubljanska 2206, tržaška 439, poreška 14, po drugih krajih pa jih biva 94 udov. — Družbini dohodki iznašajo 7655 gold. 4 kr., stroški pa 6808 gold. 92 kr., tako da je ostalo še 846 gold. 12 kr., kateri znesek se bo porabil pri II. natisu „Življenja svetnikov“. Kakor je že znano, dobi vsak ud petero bukev; tisti družniki pa, ki namesto „Fabiole“ manjšo povest „Utopljenici“ prejmo, dobijo še „Sadjerejo“ po vrhu — torej šest bukev. — Pri tej priložnosti vabi podpisano vredništvo, ki mu je tudi vsakoletna vredba družbinih bukev izročena, vse slovenske pisatelje, da mu pošljejo za prihodnje družbine bukve, ki se bodo tiskale v 12000 — 10000 iztisih, kmalo obilo manjših in večih spisov raznega obsega, da se more tiskanje bukev vsaj meseca vinotoka t. l. pričeti; za „Koledarček“ pa se bodo prejimali spisi še do novega leta. Slovenci! pero v roke; kajti gre za dušno in svetno omiko našega milega naroda!

**Slovenska Matica.** Zadnja odborova seja slovenske Matice se je vršila 4. julija v mestni dvorani ljubljanski vpricho 12 domačih in 1 vnanjega odbornika. Iz g. tajnikovega sporočila zvemo veseli novici, da se je število udov od zadnje seje za 95 pomnožilo, in pa da ste dve letašnji knjigi „Štirje letni časi“ v 3000 in „Rudninoslovje“ v 2000 iztisih že donatisnjeni, kakor tudi da se „Narodni koledar“ v tiskarnici v kratkem dovrši. Upati je torej, da se razpošiljava matičnih bukev kmalo prične. Dobé pa te tri lepe knjige ne samo dosedanji udje, ampak tudi vsi tisti, ki k Matici do konca tega leta kot udje pristopijo; prepričani smo, da bodo te knjige Matici lepo število novih udov privabile! — III. občni zbor je sklican na sredo 7. avgusta t. l.; obhajal pa se bode po navadi dopoldne s cerkveno slovesnostjo in popoldne z večerno veselico v čitalnici.

V odsek, kteremu je nalog, da sestavi imenik knjig, kakoršnih bi Matica rada izdala, izvolili so se po večini glasov gg. dr. Bleiweis, dr. Costa, prof. Lesar, Marn in Vavrū. Naj se mu pogodi, zbuditi med Slovenci več in lepšo slovstveno delanost, brez ktere nam ni upati napredka v nobenem oziru! Slovenska mladež, slovensko ljudstvo strada primerne duševne hrane; pa kako malo jih je delalcev na tem polji — sosebno pa na pesniškem! Toliko bolj nas je razveselil g. Bleiweisov predlog, naj spravi Matica poezije Val. Vodnika in J. Vesela Koseskega na svitlo; gotovo bode ustregla ž njimi ne samo udom, ampak vsem prijateljem lepoznavske književnosti. To bodi vendar samo začetek Matičine delanosti v tej zadevi; za



Vodnikom in Veselom naj se napravi izdava vseh boljših slovenskih pesnikov: Levstika, Cegnarja, Vilharja, Svetličiča, Rodoljuba Ledinskega in še več drugih. Tudi nova, kritično pregledana in pomnožena izdava naših najlepših narodnih pesem bodi Matici častna naloga. Razbistrimo našemu narodu um, pa ne zabimo ogreti mu tudi serce.

**Sloynica českega jezika z berilom.** Spisal Fr. Marn. Založila Matica slovenska v Ljubljani. V Pragi 1867. — Znanje slovanskih narečij je vsakemu omikanemu Slovencu dan danes neogibna potreba; zatorej z veseljem pozdravljamo pričujoče delo, ki bode Slovencem ključ do jezika naših severnih bratov, katerih literatura je bila vedno velicega upliva na razvitek slovenščine. Vsa sloynica je prav umevno in lahko spregledno sestavljena ter obsega za praktično rabo tudi majheno lahko umevno berilo, kar bo nauk mnogo polajševalo; na koncu je pridjan slovarček manj znanih besed v abecednem redu. Priporočamo to delo vsem Slovencem, in sosebno naši odrasli mladini; po njem jej je odprta pot do duševnih izdelkov onega naroda, ki nima le čestite in prevažne slovesnosti stare, ampak tudi v sedanjem stoletji med Slovani stoji na prvem mestu literarnega zlasti pa znanstvenega razvoja. Knjiga je prav lično v Gregrovi tiskarnici v Pragi natisnjena in šteje 152 strani. Cena jej je 70 nkr. Hvala slov. Matici, s ktere podporo nam je prišlo to novo delo slovanske vzajemnosti na svitlo.

**Jugoslovanska akademija.** Danes (28. junija) se odpre v Zagrebu narodni dom slovanske vede in umetnosti — jugoslovanska akademija — tiho (ker je bila vsa svečanost prepovedana!) pa pomenljivo za vsacega Slovana. Ta imenitni dan bo živel za vedne čase v zgodovini slovanske vednosti in umetnosti; Bog daj, da napoči ž njim zarja dušnega preporeda južnim Slovanom, katerim je doslej še manjkalo pravega duševnega središča in skupnega izobrazovališča! Večna slava njim, po katerih darežljivosti se je nam odperl ta ustav narodove izobraženosti!

**Razpis darila.** Dramatiškega društva začasni odbor je v seji dne 20. julija t. l. sklenil, da se razpiše darilo dvajsetih goldinarjev za najbolji izvirni tekst (libreto) komične operete. Rokopisi pošiljajo naj se do 1. novembra t. l. podpisanemu odboru. Honorirali se bodo primerno tudi drugi dobri rokopisi, katerim se omenjeno darilo ne bode moglo prisoditi.

V Ljubljani 21. julija 1867. Odbor dram. društva.

\* Na slovstvenem polji slovanskem slovi sedaj knjiga: „De con-tiguarum consonantium mutatione in linguis slavicis“, ktero je spisal učeni prof. Martin Hattala v Pragi in jo na svetlo dal v Gregrovi tiskarnici s pomočjo česke znanstvene družbe. Pisana v latinskem jeziku obsega v 4<sup>o</sup> str. 104. Najprej kaže, kako imenitni so v slovanskih jezikih ravno soglasniki, kako je to vednost razlagal že Dobrovsky, in doklej je dospela sedaj zlasti po Schleicheru in Miklošiču. Pisatelj se v mnogoterih rečeh, na pr. o prvem književnem jeziku slovanskem, o njegovi razmeri proti sedanjemu itd. s poslednjim ne vjema, po prvem pa časi kar udriha. Da-si je knjiga v tej obliki nekako težka, vendar razodeva pisatelj veliko učenost, posebno marljivost, in marsiktero besedo in pisavo verjetno razloži, primerno pojasni ali pa nasprot ovrže itd. Ozira se tu in tam tudi na našo slovenščino, in priporoča se knjiga sama po sebi posebno takim, katerim je mar vzajemno slovansko jezikoslovstvo. (Nov.)

\* „Primorec“ piše: Vsi Slovani so se začeli prav marljivo učiti prvi slovanski, to je ruski jezik, ki ima tako lepo i bogato slovstvo. Tudi v Trstu in okolici se ga gospodje in kmetje učé. Slišali smo tudi, da se uže tiska slovensko-ruska slovnica za kmete.

\* Slavna Kobrova tiskarnica v Pragi je razposlala te dni bogat imenik vseh knjig, ki so prišle leta 1866 v českem jeziku na svitlo; škoda, da niso navedene v tem imeniku tudi nove literarne prikazni drugih avstrijskih Slovanov. — V tej istej knjigarnici je izšla tudi knjižica pod naslovom: „Jakou důležitost' má pro nás Slované jeden jazyk a jedno písmo, to národa největšího t. j. ruského“; v ruščini je spisal to delo prof. Nil Popov, prevedel je je pa F. A. Urbanek.

\* Česko-ruska slovnica, ki jo je spisal J. Mikeš, tiska se zdaj v Gregrovi tiskarnici že v četrtem natisu.

\* Pred kratkim je prišla na svitlo prva slika Mückejevega kamnopolnega „Albuma“, kateri bode, kakor smo že naznanili, obsegal 12 slik iz hrovaške povestnice. Prva slika predstavlja „Dolazak Hrvata v današnju domovinu god. 638“ in je tako krasno izdelana, da se more ž njo tudi gosposka izba dostojno okinčati. Cena je posameznim slikam 1 gold. 60 nkr., za naročnike na celi album pa samo 1 gold.

\* Skupščina srbske mladine je določena na 18. dan t. m. v Belemgradu.

\* Mimo ilustrovanih „Květov“ je začel izhajati še drugi obrazkov tednik v českem narečji pod naslovom: „Světózor“ v tiskarnici dr. F. Škrejšovskega. Obseg in obraz prvih listov je prekrasen, da res ne vemo, kateremu listu bi se dala prednost. Polletna cena je Světozoru, kateremu želimo najboljši uspeh, s poštnino vred 3 glđ. 60 nkr. Naj oba lista prav krepko napredujeta, in se s časom v eden velik obrazkov časnik zložita!

**Naznanilo.** Odbor pevskega zbora ljubljanske čitalnice je sklenil, da odslej vse svoje note daje litografovali. Vsem čitalnicam in pevcem lahko postrežemo s partiturami in posameznimi čedno litografovanimi glasovi, ako nam do konca meseca julija naznanijo, po koliko iztisov želé dobivati od vsacega posamnega glasú. Pošiljale se bodo note s poštnim povzetkom. Naznanila naj se pošiljajo g. Vojtehu Valenti v Ljubljano. Prvi dve pôli (cena vsakej poli je 5 nov. kraje.) obsegale bodete sledeče zборе: Slovan od Vašaka, — Ne v dajmo se! od Vilharja, — Čast Slovincem od Riharja, — Pesem koroških Slovencev od Grbca, — Dumka, narodno Ukrajinska, — Soldaška od Ipavca, — Ruska himna od Lvoffa in Moji Sablici od Jenkota. — Na dalje se bodo litografovali vsi zbori, ki so se posebno dopadli v ljubljanski čitalnici, ako se oglasi dovoljno število naznanil. Pevski odbor.

Temu vabilu dostavljamo naznanilo, da pridete prvi dve poli že v nekoliko dneh na svitlo. Naj se torej podvizajo z naročilom vsi pevoljubi!

**Na znanje.** Ker je podpisnemu vredniku neogibna potreba, da se z začetkom šolskih počitnic na selo poda, zato izide danes Glasnik na dveh polah. Sledeči 16. list izide 1. septembra tudi na dveh polah. Vredn.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič, tiska pa J. & Fr. Leon.